

Mar.
491.465
C413

GRAMMAR

OF THE

MAHRATTA LANGUAGE.

GP 9

GRAMMAR

C 413

B

OF THE

MAHARATTA LANGUAGE.

TO WHICH ARE ADDED

DIALOGUES ON FAMILIAR SUBJECTS.

BY W. CAREY,

TEACHER OF THE SUNGSKRIT, PINGALEE AND MAHARATTA
LANGUAGES IN THE COLLEGE OF FORT WILLIAM.

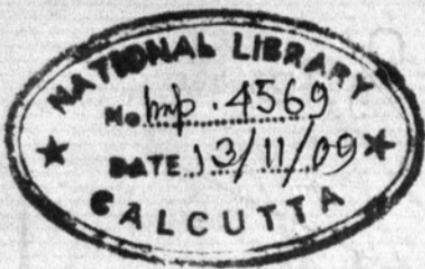
College of Fort William

SERAMPORE,

Printed at the Mission Press.

1805.

RARE BOOK

EMPIRICAL LIBRARY

PREFACE.

THE successes which have lately crowned our military operations, have added several rich and important provinces to the British Empire in India. The Mahatta language is universally spoken in some of these provinces, and throughout the whole of those states from which it is denominated.

A line drawn across the peninsula in the latitude of Visiapore, will nearly express the southern boundary of this language, and another at a small distance from Ojjuyin, in about twenty-four degrees north latitude, will nearly mark its northern limits. From east to west its extent is various, but it may, in general, be reckoned to be spoken from the mountains which separate Bengal, Bahar, and Orissa from the countries immediately west of them, to the western side of the peninsula, and the province of Guzerat.

The study of this language having been lately introduced into the College of Fort William (an institution which will always reflect the highest honour on its Noble Founder and Patron) elementary books became absolutely necessary; and the office of teaching it having been confided to the author of the following work, he thought it a part of his duty to do the utmost in his power towards facilitating the acquisition thereof by attempting this grammar.

Every one must be sensible of the difficulty of reducing to rules a language which has hitherto been almost wholly neglected. On this account it is hoped the public will put the best construction on any imperfections which may attend a first attempt. A grammar of this language was, indeed, written, many years ago, in the Portuguese tongue, but the writer of this, not having been able to procure a copy of it, could not derive any assistance from the labours of its author, and has therefore been obliged to strike out a plan of his own.

Very considerable assistance has been received from

the observations of Vidyamath, the chief Mahratta pundit in the College of Fort William, whose zeal and ability are highly honourable to himself, and promise to be of great advantage to those students who may engage in the study of this language.

The character used in the Mahratta states, in all writings which relate to business, is the Moorh, but among men of learning the Devu Nuguri is the best known, it being the character in which their books are written. This, and the superior fitness of that character to express grammatical niceties with precision, may be a sufficient apology for its use in the following work.

Some familiar dialogues, upon common subjects, are added, by way of Appendix, which may serve for exercises to the student, and will be a sufficient introduction to the study of writings of a higher class.

This grammar is now submitted to the candour of the public. If it be found to yield assistance in acquiring a language, which introduces to our acquaint-

ance so many millions of our fellow creatures, to whose customs, commerce, wants, and interests we have hitherto been, necessarily, strangers, it will be esteemed a sufficient compensation for the time spent in writing and preparing it for the press.

W. CAREY.

Singapore, 18th March 1805.

A GRAMMAR, &c.

BOOKS in the Mahratta language are generally written in the Devunaguri character, but the character commonly used in business is the Moorh. The system of that alphabet and the Devunaguri is the same. Types in the Moorh character not having yet been cast in Bengal, the Devunaguri will be used in this work.

SECTION I.

Of the Letters, (अक्षर).

CONSONANTS.

1. Class.	क k	খ kh	গ g	ঘ gh	ঙ ng
2. Class.	চ ch	ছ chh	জ j	ঝ jh	ঞ ng
3. Class.	ট t	ঠ t'h	ড d	ঢ d'h	ণ n
4. Class.	ত t	থ th	দ d	ধ dh	ন n
5. Class.	প p	ফ ph	ব b	ভ bh	ম m
Miscell. neous.	য y	ৰ r	ল l	ৱ w	-
	শ sh	ষ sh	স s	হ h	ଙ୍ଗ lr

ক্ষ ksh and জ্ঞ jn are generally added. ଙ୍ଗ being wanting in the common alphabet, କ୍ଷ, though a double letter, is made the last character, to compleat the number of letters.

YOMKESI

ଅ u*	ଆ a	ଇ i	ସ ee
ଓ oo	ଔ oo	ଓ ooo	ପ୍ରୋ roo
ଠ lroo	ଷ୍ଟ୍ରୀ lroo	ଏ e	ବ୍ୟ i
ଶ୍ରୀ o	ଶ୍ରୀ on	ଞ୍ଚ ung	ଖୁହୁ uh

In the Moorh alphabet the long vowels, and the two first nasals of the Devunaguri system are wanting.

The pronunciation of nearly all the characters will be evident on comparing them with the Roman letters placed by them, to represent their sounds, but some of the sounds, particularly those of the ଟ, ଙ and ଙ, cannot be acquired without a teacher.

1. The letters are fifty in number, of which thirty-four are consonants (**चान्द्रात्**), and sixteen vowels **स्वरः**.

2. The first twenty-five consonants are called
वैय, classed, being formed into five regular classes (वर्ग); and the last nine are called **अवैय**, miscellaneous.

* In expressing Indian sounds by English letters, *a* must be invariably sounded as in father, *e* as in name, *i* as in time, *o* as in robe, *u* as in but, *ee* as in Reed, *oo* as in good, *oo* as in food, and *au* as in soul.

g. The first and third letters in each class of the consonants are unaspirated (**आत्मप्राणा**), the second and fourth are aspirated (**महाप्राणा**), and the last letter is the nasal (**सानुनाशिक**), expressed by the organ by which that class is pronounced. ' and **়** are the proper representatives of every nasal letter. The first of these, called **আনিস্তর**, has exactly the sound of the English ng in sing, and the other, called **চন্দ্ৰবিন্দু**, makes the vowel over which it is placed strongly nasal.

4. The vowels are divided into *similar ones* (**সমান**), as, অ and ঔ, আ and া, উ and ঊ; ই and ঈ; and *dissimilar ones* (**অসমান**), as, অ and ই, উ and ঊ, i. e. every short vowel is similar to itself and its corresponding long vowel; and every long vowel similar to itself and its corresponding short vowel, but dissimilar to all others.

5. য, র, ল, ব and হ are the semi-vowels,

MARRATTA GRAMMAR.

6. Every consonant is supposed to have the vowel **आ** inherent in it, on which account it is necessary to compound the letters when two consonants come together without an intervening vowel. Ex. बल must be pronounced bulu, and ख्ल blu.

7. Any two letters may be compounded by placing them one over the other, and in some cases in contact side by side. When this is done, the upper, or left hand letter, must be pronounced first. In common writing the latter mode is the most generally used.

8. To form many of these combinations one of the letters loses its original form, and assumes one entirely different. An example of these forms connected with का follows, viz. क्या, kyu, क्रा, kru, क्नु, knu, क्ला, klu, क्मा, kmu, क्वा, kwu, and र्का, rku.

9. आ being inherent in every consonant, it is obvious, that a vowel following a consonant would

not make one syllable with it: for instance, कृ must not be pronounced *ki* but *kut*.

10. To remedy this, every vowel has an appropriate representative mark which is joined to the consonant, and, occupying the place of the inherent अ, forms a new letter, which includes the sound of the superadded vowel. An example of these forms connected with कृ follows, viz. का, ka, कि, ki, की, kee, कु, koo, कू, kri, क्री, kree, कृ, kli, के, ke, कौ, ki, कौ, ko, कौ, kou, कं, kung, कः, kuh. These, and the foregoing representative signs of consonants, may be put after any other consonant, or compound letter.

11. This mark denotes that the inherent अ is suppressed. Ex. तृत्, *tut*, not *tutii*.

SECTION II.

Of the permutation of Letters, (सन्धि).

When two letters come together under certain circumstances, they coalesce into one. This is accomplished by one of them undergoing some change. In the colloquial languages of India this most frequently occurs when two distinct words being united appear to be but one, but it is also sometimes necessary in affixing the terminations of inflected words.

Of the permutation of Vowels.

1. Similar vowels coalesce and form one long vowel. Ex. देव and असुर form देवासुर, a god and an infernal spirit.

2. इ, उ, ऋ and ण (including their corresponding long vowels), if preceded by आ, or आः, coalesce therewith, and suffer the change called goon,

viz. ई is changed for ए, उ for ओ, ऋ for आर, and शु for आल्. Ex. परम् and ईश्वर् form परमेश्वर्, *the excellent Lord.* वेद and उक्ति form वेदोक्ति, *an expression in the Veda.*

3. ए, ऐ, ओ, or औ preceded by अ or आ coalesce therewith, and suffer the change called vridhi, viz. आ is changed to आ, ई^{*} to ऐ, उ to ओ, ऋ to आर, शु to आल् ए to ऐ and ओ to औ. ऐ and औ coalesce with the अ or आ without suffering any alteration. Ex. एक and एक form एकैक, *one by one.*

4. ऋक्, *affected with*, following अ or आ, when it forms a compound word of the third class, requires vridhi, being an exception to Rule 2. Example, शोकार्त्ति, *sorrowful.* There are a few other exceptions, but being seldom used they are omitted here.

* In this and the preceding rule the long vowels are changed into the same letters as their corresponding short ones.

5. When any vowel, अ and ओ excepted, is followed by a dissimilar vowel, it undergoes the following change, viz. औ and ई are changed to य; उ and ऊ to त्र; ऋ and झू to र; छ and छू to ल; ए to अय; ऐ to आव; ओ to अत् and औ to आव. Ex. अति and आवश्यक. form अत्यावश्यक, great necessity. अति and उत्तम form असुत्तम, very excellent.

Of the permutation of Consonants.

6. Any letter of the fourth class (त-वर्ग), followed by one of the second (च-वर्ग), or the third (ट-वर्ग), is changed into that letter. Ex. सत् and चरित्र form सचरित्र, good conduct.

7. If the first, second, or fourth letter in any class (वर्ग) be followed by the third or fourth letter in its own or any other class, or by a vowel, a semi-vowel, or a nasal, it is changed to the third letter of its own class. Ex. सत् and गुणा form सद्गुण.

is good quality. तत् and उपर् form तदुपर्,
upon that.

8. Any letter of the fourth class followed by ल्
is changed to ल्ल्. Ex. सत् and लोक् form
सल्लोक्, *good people.*

9. An aspirated letter followed by an aspirated
letter becomes soft.

10. The first letter of any class followed by a
nasal, is changed into the nasal of its own class. Ex.
तत् and मध्ये form तन्मध्ये, *in the midst of it.*

11. If श्, followed by a vowel, a semi-vowel, or
a nasal, follow the first letter of any class, it is chang-
ed to छ्; and ह् in the same circumstances is chang-
ed to the fourth letter of that class. Ex. तत् and
शारीर form तच्छारीर, *that body.* तत् and हित
form तद्धित, *that advantage.*

12. स followed by श्, or any letter of the second class, is changed to ष्ट्. If followed by any letter of the third class it is changed to ष्. Ex. मनस् and शान्ति form मनश्वान्ति, *peace of mind*. मत्स् and विना form मनविना, *anxiety of mind*.

13. If : follow अः, and be followed by अ, a semi-vowel, a nasal, or the third or fourth letter of any class, it is changed to उः. This उः is frequently changed to औः by goon*. Ex. ततः and अधिक form ततोधिक -

14. If : follow any vowel except अः or औः, and be followed by a vowel, a semi-vowel, a nasal, or the third or fourth letter of any series, it is changed to रः.

15. A nasal followed by a letter belonging to any series except its own, is changed to the nasal of that series. Ex. श् and कर form श्वकर, a *proper name*.

* See page 7, Rule 2.

16. A final त्, ण्, न् or छ्, preceded by a short vowel, is doubled if it coalesce with an initial vowel of another word. E.g. सन् and आत्मा form सन्नात्मा, *a pure spirit*. दृष्ट् and छाया form दृक्षाया, *the shadow of a tree*.

Of Nouns. (शब्द).

Nouns are distributed into six classes, viz. नाम वाचक, *proper names*; इवसाचक, *names of sensible objects*; जातिवाचक, *generic names*; गुणवाचक, *names of qualities*, viz. *adjectives*; भाववाचक, *names of ideas*, viz. *abstract substantives*, and अनुकरणशब्द, *imitative sounds*.

They are further divided into प्राणिवाचक, *names of animals*, and अप्राणिवाचक, *names of inanimate things*.

Of Gender, (लिङ्ग).

1. Names of males, and of inanimate things, ending in आ, are masculine, (*पुलिंग*).

2. Names of females, and of inanimate things, ending in ए or ई, are feminine, (*स्त्रीलिंग*).

3. Names of inanimate things ending in अ or a consonant, are neuter, (हीनलिङ्ग). These all admit of many exceptions.

4. Words ending in other vowels are not at present reducible to any rules.

Of Cases.

1. There are seven cases, viz. the nominative, accusative, instrumental, dative, ablative, possessive, and locative. These cases are respectively called कर्ता, कर्म, कारण, सम्बद्धान, अधादान, सम्बन्ध, and अधिकरण. An inflected word is called पदः.

2. A word is prepared for inflection by inserting some letter after it, or expunging a letter from it.

3. The nominative is the simple word. The singular has no inflection; rules for the terminations of the plural follow in their proper places.

4. The accusative of words signifying animals is formed from the nominative by affixing स or सा. Words signifying inanimate substances take no inflection in this case, unless they are personified. If personified they are inflected like masculine or feminine nouns.

5. The instrumental is formed by affixing न or ने. It is expressed by *by*, *through*, and sometimes *for*.

6. The dative is uniformly the same with the accusative.

7. The ablative of nouns which mean inanimate things is frequently made by हन्, तून् or अन्. Some other word, as चर, *upon*, पास, *near*, or a word meaning some particular part of the body, is generally put between nouns meaning animals and the above affixes. *E.g.* व्होऽवन्धण, *from upon the horse*.

8. The genitive is properly an adjective, and varies in its gender to agree with the substantive to which it belongs. It is formed by affixing चा for the masculine, ची for the feminine, चू for the neuter, and चे for all genders. It is properly expressed by 's.

9. The locative is formed by affixing त् or ति. It is expressed by *in, to, on, at, &c.*

10. The plural is formed by making the vowel which precedes the affix nasal. In many instances the plural is formed by affixing the word अन्यथा or सर्वे, *all*, regularly declined, after the word is prepared for receiving the terminations.

A Scheme of the Terminations.

	Sing.	Plur.
Nom.	—	आ ए.
A.C. & D.	स ला.	स ला.
Instr.	न ने.	न ने.
Abl.	हन् ऊन् तून्	हन् ऊन् तून्
Gen.	या ची च चे.	या ची च चे.
Loc.	त ई.	त ई.

Of Substantives ending in आ, or a Consonant.

11. Words ending in आ, or a consonant, are prepared to receive their inflections by inserting आ after them. Ex. देव is changed to देवा, in all cases except the nominative. There are a few instances in which the insertion of the आ is optional.

12. When ऊन् is affixed to form the ablative, or ई to form the locative, no letter must be inserted.

12. Masculines which end in a consonant or श
make the nominative plural in श्वः.

देव, a god.

Sing.

N. देव, a god.

Plur.

देवैः, gods.

A. देवास् देवाला, god. देवांस् देवांला gods.

1. देवान् देवने, by a god. देवान् देवनि, by god..

D. देवास् देवाला, to a god. देवांस् देवांला, to god..

A. देवापासून्, from a god. देवांपासून्, from gods.

G. देवाचा, a god's. देवांचा, gods'.

L. देवात्, in a god. देवांत्, in gods.

The genitive masculine is देवाचा, fem. देवाची,
neut. देवाच, and com. देवाचे. The plural is
formed in the same manner.

13. Feminines and neuters with a final conso-
nant or श, make the nominative plural in श्वः.

एन्नद, *a husband's sister.*

Sing.	Plur.
N. एन्नद.	एन्नदा.
A.&D. एन्नदास् - ला.	एन्नदांस् - ला.
I. एन्नदान, - ने.	एन्नदांन, - ने.
A. एन्नदापासून.	एन्नदांणपासून.
C. एन्नदाचा, ची, त, चे.	एन्नदांचा, ची, त, चे.
L. एन्नदात्.	एन्नदांत्.

14. Many neuters, and perhaps some other nouns ending in अ or a consonant, are prepared for inflection by inserting ए before the terminations in the oblique cases singular.

नाव, *a boat.*

Sing.	Plur.
N. नाव.	नावा.
A.&D. नाव.	नावा.

	Sing.	Plur.
I.	नाविन, —ने.	नाविनं, —ने.
A.	नावहन्, —तून्.	नावांहन्, —तून्.
C.	नावेचा, दी, च, चे.	नावांचा, दी, च, चे.
L.	नावेत्.	नावांत्.

Of words ending in आ.

15. य must be inserted before a final आ to prepare the word for inflection.

16. Masculines in आ make the plural nominative in ए.

सप्तरा, a husband's or wife's father.

	Sing.	Plur.
N.	सप्तरा,	सप्तरे.
A. & D.	सप्तरास्, —ला.	सप्तरांस्, —ला.
I.	सप्तरान्, —ने.	सप्तरांन, —ने.
A.	सप्तरापास्तून्.	सप्तरांपास्तून्.

Sing.

Plur.

G. ससन्याचा, ची, च, चे. ससन्यांचा, ची, च, चे.

L. ससन्यात्. ससन्यांत्.

17. If य preceede the final आ the insertion of या is superseded thereby.

18. The nominative plural of feminines and some neuters in आता is made by आं.

आत्या, a father's sister.

Sing.

Plur.

N. आत्या. आत्यां.

A.&D. आत्यास्, आत्याला. आत्यांस्, आत्यांला.

I. आत्यात्, आत्याने. आत्यांत्, आत्यांने.

A. आत्यापासून. आत्यांपासून.

G. आत्याचा, ची, च, चे. आत्यांचा, ची, च, चे.

L. आत्यात्. आत्यांत्. /

लाडगा., *a leopard.*

Sing.	Plur.
N. लाडगा.	लाडगे.
A.&D. लाडग्यास्, -ला. लाडग्यांस्, -ला.	
I. लाडग्यान्, -ने. लाडग्यांन्, -ने.	
A. लाडग्याजवङ्गून्. लाडग्यांजवङ्गून्.	
G. लाडग्याचा, ची, च, चे. लाडग्यांचा, ची, च, चे.	
L. लाडग्यात्. लाडग्यांत्.	

19. There being no increment affixed to the accusative and dative of nouns signifying inanimate things, the insertion of य does not take place in those cases.

आंबा., *a mango.*

Sing.	Plur.
N. आंबा.	आंबे.
A.&D. आंबा.	आंबे.
I. आंब्यान्, आंब्यान्ते. आंब्यांत्, आंब्यांन्ते.	

Sing.	Plur.
A. आंब्यातूः, — हृत्. आंब्यांतूः, — हृत्.	
G. आंब्याचा, ची. चु. चे. आंब्यांचा, ची. चु. चे.	
L. आंब्यात्.	आंब्यांत्.

Of words with a final र् or ई.

20. Masculines terminating in र् or ई, change it to य् before the terminations of the cases.

जावार्द, a daughter's husband.

Sing.	Plur.
N. जावर्द.	जावार्द.
A.&D. जावायास्, — ला. जावायांस्, — ला.	
I. जावायान्, — ने. जावायांन्, — ने.	
A. जावायापासून्. जावायांपासून्.	
G. जावायाचा, ची. चु. चे. जावायांचा, ची. चु. चे.	
L. जावायात्. जावायांत्.	

21. Feminines and neutrals in ई or ई, receive the terminations in the singular without any further preparation. In the plural the final is changed to य.

साढी, *a wife's sister.*

	Sing.	Plur.
N.	साढी.	साढाएँ.
A. & D.	साढीस्, —ला.	साढाँस्, —ला.
I.	साढीत, —ने.	साढाँत, —ने.
A.	साढीपासून्.	साढाँपासून्.
P.	साढीचा, ची, च, चे. साढाँचा, ची, च, चे.	
L.	साढीत.	साढाँत.

लेखणी, *a pen.*

	Sing.	Plur.
N.	लेखणी	लेखण्यां.
A. & D.	लेखणी	लेखण्यां.
I.	लेखणोत, —ते.	लेखण्यांत, —ते.
A.	लेखणीहन्, तून्.	लेखण्यांहन्, —तून्.
P.	लेखणोचा, ची, च, चे. लेखण्यांचा, ची, च, चे.	
L.	लेखणीट.	लेखण्यांत.

Of Nouns with a final त् or त्त्.

22. Masculines in त् or त्त् change their final to आ before the terminating syllable in all the oblique cases.

लेकरू, *a male child.*

	Sing.	Plur.
N.	लेकरू.	लेकरूं.
A. & D.	लेकरास्. —ला.	लेकरांस्. —ला.
I.	लेकराव, —ने.	लेकरांव, —ने.
A.	लेकरापासून.	लेकरपासून.
G.	लेकराचा, ची, च, चे.	लेकरांचा, ची, च, चे.
L.	लेकरात.	लेकरांत.

23. Feminines and neuters in त् or त्त् require no preparation in the singular. In the plural त् is substituted for the final letter.

जाङ्क., a brother's wife, (so called by another brother's wife.)

	Sing.	Plur.
N.	जाङ्क.	जावां.
A. & D.	जाङ्कत्, जाङ्कला.	जावांस्, जावांला.
I.	जाङ्कत्, जाङ्कने.	जावांत्, जावांने.
A.	जाङ्कणामून्.	जावांणामून्.
P.	जाङ्कया, यो, ये, येः.	जावांया, यौ, य, येः.
L.	जाङ्कत्.	जावांत्.

24. Common nouns in उ or ऊ are declined as masculines.

वासरू., a calf.

	Sing.	Plur.
N.	वासरू.	वासरूं.
A. & D.	वासरास्, -ला.	वासरांस्, -ला.
I.	वासरात्, -ने.	वासरांत्, -ने.
A.	वासराणामून्.	वासराणामून्.
P.	वासराया, यी, य, येः.	वासरांया, यौ, य, येः.
L.	वासरात्.	वासरांत्.

लाड़, *a sort of sweet-meat.*

Sing.	Sing.
A. लाड़.	P. लाड्हन्—लूळ.
G.&D. लाड़े.	A. लाडचा, ची, च, चे.
I. लाड्हन्, लाड्हने.	L. लाड्हत्.

The plural is wanting.

Of words with a final ण.

25. There are very few words which end in ण. They are prepared for inflection by changing the final letter into य.

मिरे, *pepper, (collective).*

Sing.	
N. मिरे.	
A.&D. मिरै.	
I. मिर्यान्, मिर्याने.	
A. मिर्याहन्.	
G. मिर्याचा, —ची, —च, —चे.	
L. मिर्यात्.	

This word has no plural.

Of words with a final g^{r} .

26. Some few words ending in **ঁ** change it optionally to **ঁৰ** in the singular number, but others affix the termination without any preparation. In the plural the final **ঁ** is changed to **ঁৰ**.

	बायको , <i>a woman.</i>
Sing.	
N.	बायको .
A.&D.	बायकोस् , —ला.
I.	बायकोन् , —ने.
A.	बायकोपासून् .
P.	बायकोचा, ची, च, ज्ञे.
L.	बायकोत् .
	बायका.
	बायकास् , —ला.
	बायकान् , —वे.
	बायकापासून् .
	बायकाचा, ची, च, ज्ञे.
	बायकांत् .

तिरी, fire.

N.	विस्ता.	Sing.
A.&D.	विस्ता.	—
L.	विस्तारं, विस्तारम्, विस्ताराने, विस्तोने.	

MARPATTA GRAMMAR.

Sing.

A. विस्तोऽहूत्, विस्तवाहूत्.

G. विस्तोचा, ची, च, चे. विस्तवाचा, ची, च, चे.

L. विस्तोत्, विस्तवात्.

This word has no plural. —

Observations on the Substantives.

1. The accusative in स् is sometimes used, especially in the gerunds of verbs, to denote *for, for the purpose of, on account of, &c.* Ex. करा द्यास्, *for the purpose of doing.*

2. The terminations of the ablative case cannot be indifferently used the one for the other. हून् forms the proper ablative, expressed by *from.* तून् is made by the syllable तुल् affixed to the termination of the locative case, and signifies *from within,* and जुल् is only affixed to those particles of speech which, though affixed to words in the Indian languages, answer the purpose of prepositions in others. Ex. ते छाहून् गोलेत्, he went from the house. ते छरातून् आलित्, he came out of, or from within the house. पाणी

घरावहन् खालते पडत्, water falls from upon the house.

3. Words meaning animals always require a particle followed by **अन्** to express the ablative case. Ex. **पित्ताजवहन्**.

4. The vocative does not terminate differently from the nominative, but is simply connected with the vocative particle. These particles differ according to the quality of the person addressed, or the respect or disrespect intended to be shown to him. The signs of the vocative follow:—viz. **आ**, **आरे**, masc; **ए**, **ओ**, **आग**, **आगो** fem. expressive of familiarity or contempt. **आहो**, **हे**, **हो**, expressive of respect.

5. The vocative particle may either precede or follow the word to which it belongs, but in the latter case the vocative signs with the initial **आ**

are not used. Ex. अरे भाऊः or भाऊरे, O brother, अमाय or माया, O mother, अहो काका or काकाहो, O uncle, हे ईश्वर, O Lord.

6. Sometimes the vocative sign follows the verb. In this case the name of the person addressed is omitted. Ex. माला मैलौरि, I am killed.

7. ही and त्रि are frequently added to nouns and pronouns to make them emphatic.

8. अनन्तर, besides, beyond, परितो, पर्यन्त, until, मध्ये, in the midst, within, वर, upon, पास, near, by, विषा, except, besides, अवस्था, all, साटी, करिता, खद, कारण, निमित्त, and चाचून्, for, प्रति, to, वड, towards, अपेक्षा, than, and some other words, are frequently joined to substantives in the same manner as the terminations of the cases. The substantive is previously,

prepared as for the regular inflections. Ex. जेवे
स्यात्तर, after eating, त्यादिवसापावेतो, un-
til that day.

9. Abstract substantives are formed by affixing
यणा, उका, ता, or त्वा. Ex. लैकुर्यणा, child-
hood. माहातारपणा, old age. सम्बन्धुक्, know-
ledge. सुखीतता, good-naturedness. महत्वा,
greatness.

10. Nouns which denote the doer of any thing
are formed by affixing अ to the root of any
verb, the last syllable being previously rejected.
Ex. वाटसरू, a traveller, from वाट, a road, and
सरणा, to accomplish any thing. योग्रकारू, a pil-
grim.

SECTION IV.

OF ADJECTIVES.

Of the gender of adjectives.

1. Adjectives vary in their gender to agree with the substantive to which they belong. The masculine gender usually ends in ा, the feminine in ि, and the neuter in ा.

2. Some adjectives form the masculine in मान् or मन्त्, and others in लान् or लन्त्. The feminine of the first of these is made by मती and that of the others by चती. The neutrals of these adjectives should be made by मृत् and चत्, but are seldom used.

3. Many Sungskrit participles, and some other adjectives which end in ा, make the masculine and neuter in ा and the feminine in ा.

Of the declension of adjectives.

4. Adjectives have no inflection of case, unless put absolutely, or instead of a substantive. The adjective generally forms a compound word with its substantive.

Of the comparison of adjectives.

5. The comparative degree is formed by affixing तर. Ex. दृष्टतर, firmer.

6. The comparative is frequently made by affixing the word अपेक्षा, more than, to the word or sentence with which another word or sentence is compared. Ex. स्थापेक्षवर्, better than that.

7. The superlative is formed by the words फार, great, very, अति, very, अत्यन्त, exceedingly, &c. Ex. अत्यन्त वर्, फार वर्, अति वर्, very good.

Of the formation of adjectives.

Most of the Sungskrit rules for forming adjectives are used in this language; but as it would be tedious to give them all, only a few of the most useful are mentioned here. Dictionaries must be consulted for the rest.

8. Those adjectives which denominate a thing from its being in any particular place are formed by affixing स्थ् to the name of that place. *E.g.* ग्रामस्थ्, *situated in the village.* सभास्थ्, *in assembly.*

9. Adjectives which denominate a thing from its being produced from some thing or circumstance, are formed by affixing उपस्थ् to the name of that thing, &c. *E.g.* वनोत्पाद्, *produced in the forest.*

10. Adjectives which denominate any thing from its having the quality of conferring some thing, are formed by affixing दाता or दायी, to the name of that thing. Ex. आनन्ददाता or आनन्ददायी, joy-giving.

11. Adjectives which denominate any thing from its having the quality of effecting something or of producing somewhat, are formed by affixing कर्ता, कारी or कारक. Ex. कर्मकर्ता, कर्मकारी or कर्मकारक, business-doing.

12. Adjectives which denominate any thing from its being given by any one, are formed by affixing दत्त. Ex. देवदत्त, goddess-given.

13. Those which denominate a thing from its being made or done by any person or thing are formed by affixing आत. Ex. ईश्वराज्ञात, God-formed.

14. Those which denominate any thing from its having a destructive property, are formed by affixing द्व, नाशक, नाशी or हत्त to the word which expresses that which they are calculated to destroy. Ex. सर्वनाशक, सर्वनाशी, all-destructive, प्रतिहत् or प्रतिहता, enemy-destroying.

15. Adjectives denominating a thing from its having a power of, or propensity to, loco-motion, are formed by affixing गमी to the word which expresses the place or situation in which it moves. Ex. अग्रगमी preceding, going before.

16. Adjectives which denominate a thing from its being involved in some thing, are formed by affixing गस्त. Ex. चिन्तागस्त, involved in thought.

17. Adjectives which denominate a thing from its being connected with, or possessed of something

are formed by affixing दुस्ता Ex. प्रेमदुस्ता *affectionate.*

18. Words which denominate the inhabitants, language, or other adjunct of a country from the name of the country, are formed by affixing द्वि or द्विध् thereto. Sometimes these words are formed by increasing the first vowel of the word by vridhdhi, without any affix. Ex. पारस्पी, Persian, द्राविर्, Draviru.

19. Words which denominate a person from some ancestor are generally formed by increasing the first vowel of the ancestors name by vridhdhi. Ex. काश्यप, descended from Kushyup.

20. Many adjectives which denominate anything from its quality are formed by affixing द्विध् to the word from which they are derived, and increasing the first vowel of the word by vridhdhi.

Ex. धार्मिक, religious, from धर्म, religion; पितृक, paternal, from पितृ, a father.

21. A number of adjectives of the same import as the above are made by affixing का to the word.

Ex. पापी, sinful, धर्मी, religious.

22. Possessives which imply the belonging to some place or point of the compass, are made by affixing इन्हें to the word. *Ex. तिकड़ीन्हें of that quarter.*

23. Many adjectives are formed from the roots of verbs, by rejecting the last syllable and affixing नार. *Ex. हेत्वार, existing, नविकनार, unquenchable.* These are sometimes used as substantives. /

SECTION V.

OF PRONOUNS.

1. The pronouns are मीं, I, तू, thou, तेि, he or it, ती or तो, she, यह, this, जा or जे, who, कोएँ, who? or what? कोएँही, any one, आपत्त, or आपण, self, जा वेहाही or जे कोएँही, who-soever, whatsoever.

2. आन्ही is commonly used as the plural of मीं, but तन्ही and ते are generally used as the honorific personal pronouns singular. The plurals of these two words are made by affixing आवद्धा, all, to the pronoun.

3. Most of the colloquial languages of India have two sorts of pronouns, the one is expressive of respect, the other conveys an idea of humility in the first person, of familiarity or contempt in the second, and in the third person neither expresses

honour nor dishonour. The first sort are called honorific, (गोरतोक्ति), the other are called inferior, (तीव्रिक्ति). Some condemn this distinction, and assert that the honorific pronouns are the true plurals, but custom has established it in this language.

मी, I.

Sing.

N. मी, I.

A. & D. मत्त, मत्, मजला, *me.*L. मात्यान, मात्यावेद्या, *by me.*A. मात्यासुन, *from me.*G. माता, सौ, के, ये, *my.*L. मात्यात्, *in me.*

Plur.

N. आह्मी, *we.*A. & D. आह्मात्, आह्माला, *us.*

F

Plural.

N. ते, *they.*A. & D. त्याहास, त्याहाला, *them.*I. त्याहान, त्याहाने, त्याही, *by them.*A. त्याहाहन्, *from them.*G. त्याहाका, चो, च, चे, च्या, *their.*L. त्याहांत्, *in them.*

Sing.

Fem.

N. ती, *she.*A. & D. तीस, तिला, तिज, तिजला, *her.*I. तीन, तीने तीच्यात, तोच्यने, *by her.*A. तिजहन्, *from her.*G. तीचा, — ची — च, — चे, — च्या, *hers.*L. तीच्यात्, *in her.*

Plural as the masculine.

Sing.

Neut.

N. ते, *it.*A. & D. ते, *it.*

Sing.

I. त्यान्, यान्, by it.

A. त्याहूत्, त्याहून्, from it.

G. त्याचा, त्याची, त्याच, त्याचे, त्याच्या, its.

L. त्यात्, in it.

Plural as the masculine.

हा, this.

Sing.

Mas.

N. हा, this.

A. & D. यास्, याला, to this.

I. यान्, याने, याच्यान्, याच्याने, by this.

A. याहूत्, from this.

G. याचा, ची, च, चे, च्या, of this.

L. यात्, याच्यात्, in this.

Plur.

N. हे, these.

A. & D. यहांस्, यहांला, to these.

Plur.

- I. यहांच्यान्, यहांच्यानि, *by these.*
 A. यहांहन्, *from these.*
 G. यहांचा, चीं च, तों च्या, *of these.*
 L. यहांत्, यहांच्यात्, *in these.*

Sing.

- N. ही, *this.*
 Pem.
 A. & D. इला, इज, इन्ला, *to this.*
 I. इच्यान्, इच्यानि, *by this.*
 A. इजहन्, *from this.*
 G. इचा, ची, च, तो, च्या, *of this.*
 L. इच्यात्, *in this.*

Plural as the masculine.

- Sing.
 N. हे, *this.*
 Neut.
 A. & D. हे, *this.*
 I. यान्, ह्यान्, यानि, ह्यानि, *by this.*

Sing.

- A. याहून् यातून्, *from this.*
 G. याचा, याची, याच, याचि, याचरो, *of this.*
 L. यांत्, *in this.*

Plural as the masculine.

जे, *who.*

Sing.

Masc.

- N. जे, or जें, *who.*

- A. & A. ज्यास्त्, ज्यालिं, *whom.*

- L. ज्याच्यान्, ज्याच्याने, *by whom.*

- A. ज्याहून्, *from whom.*

- G. ज्याचा, ची, च, के च्या, *whose-*

- L. ज्याच्यात्, ज्यात्, *in whom*

Plural.

Masc. and Fem.

- N. जे, (masc.) ज्या, (fem.) *who.*

- A. & D. ज्याहांस्, ज्याहांला, *whom.*

- L. ज्याहांन्, ज्याहांने, *by whom.*

Plur:

- A. ज्याहान्, *from whom.*
 G. ज्याहांचा, -ची, -चे, -च्या, *whose,*
 L. ज्याहांत्, *in whom.*

Sing.

Fem.

- N. जी, *who.*
 A. & D. जीस्, जिला, *whose.*
 L. जीच्यान्, जिच्यान्, *by whom.*
 A. जीहान्, *from whom.*
 G. जीला, ची, चे, चे, च्या, *whose.*
 L. जीच्यात्, *in whom.*

N. वे है, and जो are frequently used as the nominatives singular feminine of है, हा, and ते.

Sing.

Neut.

N. जे, what.

A. & D. जे, what.

I. ज्यान्, ज्याने, by what.

A. ज्याहन्, ज्यारूप्, from what.

G. ज्यापा, -ची, -च, -से, -चु, of what.

L. ज्यांत्, in what.

Plural as the masculine.

Sing.

N. कोण्, who?

A. & D. कोणास्, कोणाल्ला, कोणहात्,

कोणहाल्ला, whom?

I. कोणाच्यान्, कोणाच्याने, कोणहाच्यान्,

कोणहाच्याने, by whom?

A. कोणाहन्, कोणहाहन्, from whom?

G. कोणाचा, कोणहाचा, यो, च, से, च्या, whose.

L. कोणाल्, कोणाच्यात्, कोणहांत्,

कोणहाच्यांत्, in whom? G

The plural is made by compounding the singular with अवघ्नि, *all.* Ex. Nom. कोणांश्चवघ्ने.
Acc. कोणहा अवघ्न्यास्, &c.

कोणही, *any one.*

Sing.

N. कोणही, *any one.*

A. & D. कोणास्, कोणाला, कोणहास्.

कोणहाला, *any one.*

I. { कोणाव्यात्, कोणाच्याने, कोणहाच्यात्
      { कोणहाच्याति, *by any one.*

A. कोणाहन्, कोणहाहन्, *from any one.*

G. कोणचा, कोणहाचा, चौटीच, चेच, च्याचा, *any ones.*

- L. कोणांत्, कोणहांत्, *in any one.*

आपणा, *self.*

Sing.

M. आपणा, *my, thy, or himself.*

A. & D. आपणास्, आपणाला, आपल्यास्.

आपल्याला, —self.

Sing.

- I. आपणाही, आपणाच्याने, आपल्यान,
आपल्याने, आपल्याच्यान, आपल्याच्याने,
[by — self.]
A. आपणाहन, आपल्याहन, from — self.
G. आपला, ली, ल, ले, ल्या, own.
L. आपणात, आपल्यात, in — self.

कांहीं, *any*, is indeclinable. जा कोरही and
जे कोरही, *whosoever, whatsoever*, are declined in
the last member only. /

SECTION VI.

OF VERBS.

1. Mahratta verbs have eight modes, viz. The Indicative, Imperative, Subjunctive, Compound Subjunctive, Potential, Optative, Intensive and Causal.

2. There are eight tenses, viz. The First and Second Aorist Present, the Present, the Imperfect, the Imperfect Definite, the Perfect, the Pluperfect, and the Future.

3. There are three persons: the first मी, I, the second तू, thou, and the third तो, he; two numbers, the singular and plural, and two genders, the masculine and feminine. N. B. There are three genders in some of the preter tenses.

4. The root or verbal noun ends in न् or ण. The last syllable is always rejected before any termination is affixed.

A scheme of the endings of a regular verb.

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT,

Sing.	Plur.
1. अं.	अं.
2. इस्, एस्.	आ-
3. ए, या, ई-	इत्, एत्.

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing. Masc.	Fem.	Plur. Masc. and Fem.
1. तों इतों-	ते-	तों इतों-
2. तास्, इतास्.	तेस्.	ता इता-
3. तो इतो-	ते-	तेत्, इतेत्-

PRESENT.

Masc.	Fem.	Plur. Masc. and Fem.
1. इत् आहे.	इते आहे.	इत् आहों-
2. इत् आहिस्.	इते आहेस्.	इत् आहा-
3. इत् आहे.	इते आहे.	इत् आहेत्-

IMPERFECT TENSE

Active verbs.

Singer

ପ୍ରକାଶକ ମହିନେ ଅଧିକ ପରିମା ପରିମା ପରିମା

১২ শ্ৰী শ্ৰী শ্ৰী শ্ৰী

১০. প্রা. প্রা. পা. পা. পা.

27

१० एः लोकते श्वरा श्वरा श्वरा

३० लाला बीमा योग्य विवरण

IMPERFECT TENSE.

Neuter or intransitive verbs.

Sing.

Plug:

376

3200

Mass.

二、病、少、年、

१० शास्त्रीय . वाच

3. ला० लौ० लो० ली० लै०, fem. ल्यात० लित०

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.		Plur.
Masc.	Fem.	Masc. and Fem.
इत् होते०	इत् होते०	इत् होते०
इत् होतात्	इत् होतीत्	इत् होतेत्
इत् होता०	इत् होती०	इत् होतेत्

PERFECT TENSE.

Active verbs.

	Sing.
1.	वा० वी० वा० वा० वा० अन्ति०
2.	वा० वा० वी० वा० वा० अन्ति०
3.	वा० वी० वा० वा० वा० अन्ति०

Plur.

1.	वा० वी० वा० वा० वा० अन्ति०
2.	वा० वा० वी० वा० वा० अन्ति०
3.	वा० वी० वा० वा० वा० अन्ति०

Neutral or intransitive verbs.

Sing.		Plur.
Masc.	Fem.	Masc. and Fem.
1. लों आहे.	ले आहे.	लों आहें.
2. ला आहेस्.	ली आहेस्.	ले आहा.
3. ला आहे.	लो आहे ^{or} आहित.	ले आहेत.

PLUPERFECT TENSE.

Active verbs.

Sing.		
1. ला होता.	लो होती.	
2. ला होता.	ली होती.	
3. ला होता.	ली होती.	
1. ल होत.	ले होते.	ल्याहोत्यात.
2. ल होत.	ले होते.	ल्याहोत्यात.
3. ल होत.	ले होते.	ल्याहोत्यात.

Plur.

1. ला होता.	ली होती.
2. ला होता.	लो होती.
3. ला होता.	लो होती.
1. ल होते.	ल होते.
2. ल होते.	ल होते.
3. ल होते.	ल होते.

Neuter or intransitive verbs.

Sing.

Fem.

Masc.

1. ला होतां.	ले होते.
2. ला होतास्.	ली होतीस्.
3. ला होता.	ली होती or होतीत्.

Plur.

Masc. and Fem.

1. ले होतें.	
2. ले होतेत्.	
3. ले होतीत्.	Fem. ली होतीत्.

FUTURE TENSE.

	Sing. Mas.	Plur. Mas.
1.	ইন্.	ত'.
2.	ইশীল্.	আল্.
3.	ইল্. এল্.	তীল্.

IMPERATIVE MODE.

	Sing. Mas.	Plur. Mas.
2.	আ.	আ.
3.	আত্.	আত্.

Prohibitive, 2d. person sing. ত' নকো, plur.
ত' নকা

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

	Sing.	Plur.
1.	ইঁ, এঁ.	ত'.
2.	ইস্.	আ.
3.	ইঁ, এ.	ইত্. এত্.

PREFER TENSE.

	Sing. Masc.	Fem.	Plur.
1.	तां.	तै.	ताँ.
2.	तास्.	तीस्.	तेत्.
3.	ता.	ती.	तेत.

INFINITIVE MODE.

PARTICIPLES.

Present, इत्, त्. Adverbial, ऊल्.

Repeated, राँ. Passive, ल्ल, लेल्.

GERUND

आय-

N. B. The initial इ of these terminations is frequently omitted, and if the remaining part of the root, when the last syllable is rejected, end in a vowel, it is always rejected.

6. The first and second aorist, present tense, are formed immediately from the root, by rejecting its last syllable, and affixing the syllable directed in the foregoing scheme.

7. The present and imperfect tenses are formed by the auxiliary आहे, regularly declined, after the present participle. ए is affixed to the participle to form the feminine.

8. Some roots suffer a change in the imperfect, perfect and pluperfect tenses, and in the passive participles, before the terminations are affixed; viz.

करणा is changed to कें.

मृत्युनाना — मृत्यु.

एणा, — आ.

जाणा — जे.

घेणा — घेत.

देणा	is changed to	दि.
भीणा	--	भ्या.
पंणा	--	प्या.
घालणा	--	घात.
सांगणा	--	सांगित.
होणा	--	जा.
लेणा	--	त्या.

And a few others.

9. Some roots require the insertion of अ before the affix ल् of the preterperfect tenses. Ex. आयकिल्, he heard, हृडकिल्, he sought.

10. In the preter tenses (the compound ones excepted) of active and causal verbs, the agent is in the third case.

N. B. It is highly probable that this tense is always expressed by the passive participle, governed by an agent in the third case. In the

first person singular this agent is always व्या॒ट, and in the second व्या॒ट, or व्या॒ट. In the first and second person plural the agent is in the nominative case. The gender of the verb agrees with that of the object, which is in the accusative case, like that of active verbs.

11. The perfect and pluperfect tenses of active and causal verbs are formed by adding the present and preter tenses of the auxiliary verb to the imperfect tense.

12. The future is formed by rejecting the final syllable of the root, and affixing the syllables pointed out in the scheme.

13. The potential, optative, and inchoative, are formed by conjugating the verbs स्वकारा॑, *to be able*, इच्छा॑ति॒, *to desire*, and लगाता॑ति॒, *to come into contact*, respectively, after the infinitive mode.

OF VERBS.

14. The intensive is formed by conjugating the verb **କିଳାଇ**, *to throw*, with the adverbial participle.

15. The compound subjunctive, is formed by conjugating the verb **ବେଶ୍ଟାଇ**, *to remain, to be*, with the present participle, for the present and future tenses, and with the passive participle, for the preter.

16. The passive voice is formed by conjugating the verb **ବୁଲ୍ଲାଇ** with the passive participle.

N. B. That form of the passive participle used in the preter tenses of active verbs must be used to form the compound subjunctives and the passive voice.

17. The impersonal subjunctive is formed by constructing the third person of the verb **ପଡ଼ନ୍ତି**, *to fall, to befall*, with the verbal noun.

आहे, I am.

INDICATIVE MODE:

PRESENT TENSE.

Sing. Masc. and Fem.	Plur. Masc. and Fem.
1. मी आहे, I am.	आन्ही आहां, we are.
2. तू आहेस्, thou art.	तुम्ही आहा, ye are.
3. तो आहे, he is.	ते आहेत्, they are.

IMPERFECT TENSE.

Sing. Masc.	Fem.
1. मी होता-	होति, I was.
2. तू होतास्.	होतीस्, thou wast.
3. तो होता-	होती, he was.

Plur. Masc.
1. आन्ही होतां, we were.
2. तुम्ही, होतेत्, ye were.
3. ते होतित्, fem. त्या होत्यात्, they were.

The other tenses are wanting.

करणा, to do.

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.	Plur.
Masc. and Fem.	Masc. and Fem.
1. मौं करुं, <i>I do.</i>	आम्हों करूं, <i>we do.</i>
2. तूं करिसु, <i>thou dost.</i>	तुम्हों करा, <i>ye do.</i>
3. तों करी, <i>he doth.</i>	ते करीत, <i>they do.</i>

SECOND AORIST, PRESENT

Sing.		
Masc.		
1. मौं कर्ता॒ं.	कर्ता॑, <i>I do.</i>	
2. तूं कर्ता॒स्.	कर्ता॑स्, <i>thou dost.</i>	
3. तों कर्ता॒ं.	ती कर्ता॑, <i>he, she doth.</i>	

Plur.		
Masc.		
1. आम्हों कर्ता॒ं, <i>we do.</i>		
2. तुम्हों कर्ता॑, <i>ye do.</i>		
3. ते कर्ता॑त्, <i>fem. कर्ता॑त् or त्या कर्ता॑यात्, they do.</i>		

PRESENT DEFINITE.

Sing.
Masc.

1. मी करित आहे, or करिताहे, *I am doing.*
2. तू करित आहेस, or करिताहेस, *thou art d.*
3. ता करित आहे, or करिताहे, *he is doing.*

Sing.
Fem.

1. मी करिते आहे, *I am doing.*
2. तू करिते आहेस, *thou art doing.*
3. ते or ती करिते आहे, *she is doing.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही करित आहिं or करिताहिं, *we are doing.*
2. तुम्ही करित आहा, or करिताहा, *ye are doing.*
3. ते करित आहित or करिताहेत, *they are doing.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्या केला, केलो, केल, केले, केल्या, *I did.*
2. त्या केला, केली, केल, केले, केल्या, *thou didst.*
3. त्याने केला, केली, केल, केले, केल्या, *he did.*

Plur.

1. आम्ही केला, केली, केल्या, *we did.*
2. तुम्ही केला, केली, केल्या, *ye did.*
3. त्याही केला, केली, केल्या, *they did.*

Plur.

1. आम्ही केल, केले or केलेत, *we did.*
2. तुम्ही केल, केले or केलेत, *ye did.*
3. त्याही केल, केले or केलेत, *they did.*

It must be observed that the gender of the verb in the imperfect, perfect and pluperfect tenses varies to agree with that of the object. The form ending in ला is masculine singular; that in ली, feminine singular and neuter plural; that in ल, neuter singular; that in ले or लेत्, masculine plural, and that in ल्या, feminine plural.

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.
Masc.

1. मीं करित हेति॑, *I was doing.*
2. तूं करित हेतास्, *thou wast doing.*
3. ता करित हेता, *he was doing.*

Fem.

1. मीं करित हेते, *I was doing.*
2. तूं करित हेतोस्, *thou wast doing.*
3. ता करित हेती, *she was doing.*

Plural.
Masc. and Fem.

1. आम्ही करित हेतों, *we were doing.*
2. तुम्ही करित हेतेत्, *ye were doing.*
3. तै करित हेतेत्, *they were doing.*

PERFECT TENSE.

Sing.

1. म्या केला आहे, केली आहे, *I have done.*
2. त्या कला आहे, केली आहे, *thou hadst done.*
3. त्याने केला आहु, केली आहे, *he hath done.*

Sing.

1. म्या केल आहे, वेले आहे, *I have done.*
2. त्वा केल आहे, केले आहे, *thou hadst done.*
3. त्याने केल आहे, केले आहे, *he hath done.*

Plur.

1. आम्ही केला आहे, केली आहे, *we have done.*
2. तुम्ही केला आहे, केली आहे, *ye have done.*
3. त्याही केला आहे, केलो आहे, *they have done.*

Plur.

1. आम्ही केल आहे, वेले आहे, *we have done.*
2. तुम्ही केल आहे, केले आहे, *ye have done.*
3. त्याही केल आहे, केले आहे, *they have done.*

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्या केला होता, केली होती, *I had done.*
2. त्वा केला होता, केलो होती, *thou hadst done.*
3. त्याने केला होता, केलो होती, *he had done.*

Sing.

1. म्या केल होत, केले होति, *I had done.*
2. त्वा केल होत, केले होति, *thou hadst done.*
3. त्याने केल होत, केले होते, *he had done.*

The plural as the singular.

FUTURE TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं करीत, *I will do.*
2. तूं करील, *thou wilt do.*
3. तों करील, *he will do.*

Fem. ती or ते करील, or कर्तीत, *she will do.*

Plur.

Masc. and Fem.

1. अम्ही कर्द, *we will do.*
2. तुम्ही कराल, *ye will do.*
3. ते कर्तील, *they will do.*

IMPERATIVE MODE.

Sing.

Plur.

2. कर, do thou.   करा, do ye,
 3. करो, let him do.   करोत, let them do.

PROHIBITIVE.

कहन नको, don't do.   कहन कलो, don't ye do.

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मी करी, if I do.
 2. तू करिस्, if thou do.
 3. तो करी, if he do.

Plur.

Masc.

1. जर आम्ही कहू, if we do.
 2. — तुम्ही करा, if ye do.
 3. — ते करोत, if they do.

PRETERPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

Fem.

1. जर मी करतो, करते, if I had done.
2. — तूं करतास्, करतीस्, if thou hadst done.
3. — तो करता, तो करती, if he she had done.

Plural.

Masc. and Fem.

1. जर आम्ही करतो, if we had done.
2. — तुम्ही करतेत्, if ye had done.
3. — ते करतेत्, if they had done.

COMPOUND SUBJUNCTIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

Masc.

1. जर मी करित् असै, if I may do.
2. — तूं करित् असेस्, if thou mayst do.
3. — तो करित् असे, if he may do.

Plur.
Masc.

1. जर आन्ही करित् असूं, if we may do.
2. — तुम्ही करित् असा, if ye may do.
3. — ते करित् असेत्, if they may do. ✓

SECOND AORIST; PRESENT.

Sing.
Masc.

1. जर मी करित् अस्तां, if I might do.
2. — तू करित् अस्तोस्, if thou mightest do.
3. — ता करित् अस्तो, if he might do.

Fem.

1. जर मी करित् अस्तीं, if I might do.
2. — तू करित् अस्तेस् or अस्तीस्, if, &c.
3. — ते or ती करित् अस्ते or अस्ती, if, &c.

Plur.
Masc.

1. जर आन्ही करित् अस्तां, if we might do.
2. — तुम्ही करित् अस्ता, if ye might do.
3. — ते करित् अस्तेत्, if they might do.

K

PRETER TENSE.

Sing.

1. जर म्यां केला असला, if I might have done,
2. —त्वां केला असला, if thou mightest have done,
3. — त्याने केला असला, if he might have done,

1. — म्या केली असली, if I might have done.
2. — त्वा केली असली, if thou mightest have done
3. — त्याने केली असली, if he might have done.

1. — म्या केल असल, if I might have done.
2. — त्वा केल असल, if thou mightest have done.
3. — त्याने केल असल, if he might have done.

1. — म्या केल्या असल्यात्, if I might have done
2. — त्वा केल्या असल्यात्, if thou mightest, &c.
3. — त्याने केल्या असल्यत्, if he might, &c.

The plural as the singular.

PRETER TENSE.

Sing.

1. जर म्या केला असेल्, if I might have done.
- 2.—त्वा केला असेल्, if thou mightest have done.
- 3.—त्याने देला असेल्, if he might have done.

- 1.—म्या केली असेल्, if I might have done.
- 2.—त्वा केली असेल्, if thou mightest have done.
- 3.—त्यानि केली असेल्, if he might have done.

- 1.—म्या केल अहेल्, if I might have done.
- 2.—त्वा केल अहेल्, if thou mightest have done.
- 3.—त्यानि केल अहेल्, if he might have done.

- 1.—म्या केले or केल्या असेल्, if I might have done.
- 2.—त्वा केले or केल्या असेल्, if thou mightest, &c.
- 3.—त्यानि केले or केल्या असे, if he might have, &c.

The plural as the singular.

FUTURE TENSE.

Sing.
Masc.

1. जर मी करित असेन्, if I shall do.
2. — तू करित अस्शील्, if thou shalt do.
3. — तो करित असेल्, if he shall do.

Plur.
Masc.

1. जर आम्ही करित असूं, if we shall do.
2. — तुम्ही करित असाल्, if ye shall do.
3. — ते करित अहील्, if they shall do.

When the subjunctive mode implies obligation to do or to suffer, expressed in English by *must*, the verb घडणा is governed by the verb or verbal noun, and the word which would be the agent in English is the accusative case,

FIRST AORIST, PRESENT.

1. मला करणा घडत, I must do*.
2. तुला करणा घडत, thou must do.
3. त्यास करणा घडत, he must do.

* Literally, *to me to do must be.*

IMPERFECT TENSE.

मल्ला करणा पडला, *I was obliged to do.*

PERFECT TENSE.

मल्ला करणा पडल होत, *I have been obliged to do.*

FUTURE TENSE.

मल्ला करणा पडले, *I must do, or shall be obliged to do.*

This form may also be as follows:

मल्ला करणा पडत असूत, *I must be to do, &c.*

N. B. The gender of the preter tenses varies with that of the subject. *E.g.* **पडला, पडली,** **पडल, पडले** and **पडल्या**.

INFINITIVE MODE.

करूं, *to do.*

PARTICIPLES.

Present, करत्, doing.

Adverbial, कर्तृन्, having done.

Continuative, कर्त्तोऽर्, doing, continuing to do.

Passive, केल्, केत्तेल्, done.

GERUND.

कराय, doing. करायास, for doing. करायाचा,

—ची, —चं, —चे, —च्या, of doing.

POTENTIAL MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मी कर्दं सकूं, *I can do.*

2. तू कर्दं सकेस, *thou canst do.*

3. तो कर्दं सकें, *he can do.*

Plur.

1. आम्ही कर्दं सकूं, *we can do.*

2. तुम्ही कर्दं सकां, *ye can do.*

3. तेकर्दं सकेत, *they can do.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.1. मीं कद्दं सक्षां, *I can do.*2. तूं कद्दं सक्षांस, *thou canst do.*3. तों कद्दं सक्षां, *he can do.*

Fem.

1. मीं कद्दं सक्षां, *I can do.*2. तूं कद्दं सक्षांस, *thou canst do.*3. ती or ते कद्दं सक्षां, *she can do.*

Plur.

Masc. and Fem.

1. आन्ही कद्दं सक्षां, *we can do.* —2. तुम्ही कद्दं सक्षां, *ye can do.*3. ते कद्दं सक्षेत, *they can do.*

This and the three following modes are conjugated through all the tenses, but the terminations not differing in any respect from the indicative mode, it is not necessary to exhibit more than the present tense in this place.

OPTATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं करूं इच्छूं, *I wish to do.*
2. तूं करूं इच्छेत्, *thou wishest to do.*
3. तों करूं इच्छेत् or इच्छीत्, *he wishes to do.*

Plur.

1. आम्ही करूं इच्छूं, *we wish to do.*
2. तुम्ही करूं इच्छा, *ye wish to do.*
3. तें करूं इच्छेत् or इच्छीत्, *they, &c.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं करूं इच्छिलें, *I desire to do.*
2. तूं करूं इच्छितेत्, *thou desirest to do.*
3. तों करूं इच्छिते, *he desireth to do.*

Sing.
Fem.

1. मी कहूं इच्छते, *I desire to do.*
2. तू कहूं इच्छतेस, *thou desirerest to do.*
3. हो कहूं इच्छते, *she desireth to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही कहूं इच्छतों, *we desire to do.*
2. सुम्ही कहूं इच्छता, *ye desire to do.*
3. ते कहूं इच्छतेत, *they desire to do.*

X INCHOATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मी कहूं लागू, *I begin to do.*
2. तू कहूंलागेस, *thou beginnest to do.*
3. हो कहूं लागे, *he begins to do.*

Plur.

1. आम्ही कहूं लागू, *we begin to do.*
2. सुम्ही कहूं लागा, *ye begin to do.*
3. ते कहूं लागेत, *they begin to do.*

L

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं कद्दूं लागतें, *I begin to do.*
2. तूं कद्दूं लागतोस्, *thou beginnest to do.*
3. तों कद्दूं लागता, *he beginneth to do.*

Sing.
Fem.

1. मीं कद्दूं लागते, *I begin to do.*
2. तूं कद्दूं लागतोस्, *thou beginnest to do.*
3. ते कद्दूं लगते, *she beginneth to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही कद्दूं लागतें, *we begin to do.*
2. तुम्ही कद्दूं लागता, *ye begin to do.*
3. ते कद्दूं लागतेत, *they begin to do.*

INTENSIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं कद्दन् टाकूं, *I do thoroughly.*
2. तूं कद्दन् टावीस्, *thou dost thoroughly.*
3. तों कद्दन् टाकी, *he doth thoroughly.*

Plur.

1. आन्ही कहून् टाकूं, we do thoroughly.
2. तुम्ही कहून् टाका, ye do thoroughly.
3. ते कहून् टाकेत्, they do thoroughly.

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मी कहून् टाकते, I do thoroughly.
2. तूं कहून् टाकरेस, thou dost thoroughly.
3. तो कहून् टाकते, he doth thoroughly.

Sing.
Fem.

1. मी कहून् टाकते, I do thoroughly.
2. तूं कहून् टाकतीस, thou dost thoroughly.
3. तो कहून् टाकते, she doth thoroughly.

Plur.
Masc. and Fem.

1. आन्ही कहून् टाकतों, we do thoroughly.
2. तुम्ही कहून् टाकते, ye do thoroughly.
3. ते कहून् टाकतेत्, they do thoroughly.

THE CAUSAL VERB.

करविणा, *to cause to be.*

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc. and Fem.

1. मीं करवूँ, *I cause to do.*
2. तूं करविस्, *thou causest to do.*
3. तों करवो, *he or she causeth to do.*

Plur.

Masc. and Fem.

1. आम्हो करतूँ, *we cause to do.*
2. तुम्हो करता, *ye cause to do.*
3. ते करवीत्, *they cause to do.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं करवितें, *I cause to do.*
2. तूं करवितेस्, *thou causest to do.*
3. तों करविता, *he causeth to do.*

Sing.

Fem.

1. मी करविते, *I cause to do.*
2. तूं करवितेस्, *thou causes to do.*
3. तो or तो करविते, *she causeth to do.*

Plur.

Masc.

1. आम्हो करवितों, *we cause to do.*
2. तुम्हो करविता, *ye cause to do.*
3. त करवितेत्, *they, &c.*

Fem. त्या करवियात्.

PRESENT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मी करवित् आहे, *I am causing to do.*
2. तूं करवित् आहेस्, *thou art causing to do.*
3. तो करवित् आहे, *he is causing to do.*

Sing.

Fem.

1. मी करविते आहे, *I am causing to do.*
2. तूं करविते आहेस्, *thou art causing to do.*
3. त or तो करविते आहे, *she is causing to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आहो करवित् आहें, *we are causing to do.*
2. तुम्हो करवित् आहा, *ye are causing to do.*
3. ते करवित् आहेत्, *they are causing to do.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां करविला,—तो,—ल,—ले,—ल्या,
I caused to do.
2. त्वां करविला,—ली,—ल,—ले,—ल्या,
thou causedst to do.
3. त्याहो करविला,—ली,—ल,—ले,—ल्या,
he caused to do.

Plur.

1. आहो करविला,—लो,—ल,—ले,—ल्या,
लेत्, *we caused to do.*
2. तुम्हो करविला,—ली,—ल,—ले,—ल्या,
लेत्, *ye caused to do.*
3. त्याहो करविला,—ली,—ल,—ले,—ल्या,
लेत्, *they caused to do.*

IMPERFECT DEFINITE,

Sing.

Masc.

1. मैं करवित् होता, *I was causing to do.*
2. तूं करवित् होतास्, *thou wast causing to do.*
3. तो करवित् होता, *he was causing to do.*

Sing.

Fem.

1. मौं करवित् होते, *I was causing to do.*
2. तूं करवित् होतीस्, *thou wast causing to do.*
3. तीं करवित् होती, *she was causing to do.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही करवित् होतें, *we were causing to do.*
2. तुम्ही करवित् होतेत्, *ye were causing to do.*
3. ते करवित् होतेत्, *they were causing to do.*

Fem. त्या करवित् होत्यात्, *they were, &c.*

PERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां करविला* आहू, *I have caused to do.*
2. त्यां करविला झाढू, *thou hast caused to do.*
3. त्याने करविला झाहू, *he has caused to do.*

* The gender of this word varies to agree with the object as in the imperfect tense.

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्या करविला* होत, *I had caused to do.*
2. त्या करविला होत, *thou hadst caused to do.*
3. त्याने करविला होत, *he had caused to do.*

* The gender varies to agree with the object.

Sing.
Masc. and Fem.

1. मीं करवीन्, *I will cause to do.*
2. तूं करविशील्, *thou wilt cause to do.*
3. तों करवील्, *he will cause to do.*

Plural.

Masc. and Fem.

1. आन्हो करवू, we will cause to do.
2. तुन्हो करवाल्, ye will cause to do.
3. ते करवितोल्, they will cause to do.

IMPERATIVE MODE.

Sing.

2. करौव, cause to do.
3. करवा, let him cause to do,

Plur.

2. करवा, cause ye to do.
3. करवात्, let them cause to do.

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

Sing.

Masc.

1. जार मीं करवीं, if I cause to do.
2. — तूं करवीस्, if thou causest to do.
3. — तों करदी, if he causeth to do.

Plur.
Masc. and Fem.

1. जर आम्ही करवूँ, if we cause to do,
2. — तुम्ही करवा, if ye cause to do,
3. — ते करवीत, if they cause to do.

PAST TENSE.

Sing.
Masc.

1. जर मी करवितें, if I had caused to do,
2. — तूं करवितास्, if thou hadst caused to do,
3. — तो करविता, if he had caused to do,

Sing.
Fem.

1. जर मी करवितै, if I had caused to do,
2. — तूं करवितीस्, if thou hadst caused to do,
3. — तो or तो करविती, if she had caused to do,

Plur.
Masc.

1. जर आम्ही करवितें, if we had caused to do,
2. — तुम्ही करवितेत, if ye had caused to do,
3. — ते करवितेत, if they had caused to do.

Fem. त्या करवित्यात्, if they had caused to do.

INFINITIVE MODE.

करवूँ, *to cause to do.*

PARTICIPLES.

Present, **करवित्**, *causing to do.*

Adverbial, **करवून्**, *having caused to do.*

Repeated, **करवितांर्**, *continuing to cause to do.*

Passive, **करविल्**; **करविलेत्**, *caused to do.*

GERUNDS.

करवाया, *causing to do.*

करवायास्, *for causing to do.*

करवायाचा, —**चो**, —**च**, —**चे**,

—**च्या**, *of causing to do.*

The Potential, Optative, Inchoative, Compound Subjunctive and Intensive, are regularly formed by constructing their respective verbs with the infinitive mode, or participle, as in the simple forms of the verb.

होणा, *to be.*

INDICATIVE MODE.

FIRST AGRIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मी होअ, *I am.*

2. तू होयेस्, *thou art.*

3. तो होय, *he is.*

Plur.
Masc.

1. आम्हो हों, *we are.*

2. तुम्हो कां, *ye are.*

3. तोहाएत्, *they are.*

SECOND AGRIST, PRESENT.

Sing.
Masc. Fem.

1. मी होती, होते, *I am.*

2. तू होलास्, होतीस्, *thou art.*

3. तो होता, ती होती, *he, she is.*

Neut. तो होत, *it is.*

Plur.

1. आम्ही होतीं, *we are.*
  2. तुम्ही होतें, *ye are.*
  3. ते होतेत्, Fem. त्या होत्यात्;
- Neut. ती होतीत्, *they are.*

PRESENT DEFINITE.

Sing.

Masc. and Fem.

1. मी होत आहे, *I am existing.*
2. तू होत आहिस, *thou art existing.*
3. तो होत आहे, *he is existing.*

Plur:

Masc.

1. आम्ही होत आहों, *we are existing.*
  2. तुम्ही होत आहा, *ye are existing.*
  3. ते होत आहेत्, Fem. त्या होत,
- Neut. आहेता, *they are existing.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

Fem.

1. मीं कालैं. कालैं, *I was,*
  2. तूं कालात्. कालीत्, *thou wast.*
  3. तों काला. तों काली, *he, she was.*
- Neut. ते कालैं, *it was.*

Plur.

1. आम्ही कालैं, *we were,*
  2. तुम्ही कालेत्, *ye were.*
  3. ते कालेत्, Fem. त्या काल्यात्.
- Neut. ती कालीत्, *they were.*

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मीं होतैं, होतें, *I was existing.*
2. तूं होतैं, होतास्, *thou wast existing.*
3. तों होतैं, होता, *he was existing.*

Sing.

Fem.

1. मीं होत्‌ होति, *I was existing.*2. तूं होत्‌ होतीस्, *thou wasi existing.*3. ती होत्‌ होती, *she was existing.*Neut. ते होत्‌ होत, *it was existing.*

Plur.

1. आम्ही होत्‌ होतीं, *we were existing.*2. तुम्ही होत्‌ होतेत्, *ye were existing.*

3. ते होत्‌ होतेत्, Fem. त्या होत्‌ होत्यात्.

Neut. ती होत्‌ होतीत्, *they were existing.*

PERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं कालें आहे, *I have been,*2. तूं काला आहेस्, *thou hast been,*3. ती काला आहि, *he hath been,*

Fem.

1. मीं जाले आहे, *I have been.*
  2. तूं जालो आहिस्, *thou hast been.*
  3. ते or ती जाली आहे, *she hath been.*
- Neut. ते जाल आहे, *it hath been.*

Plur.

Masc.

1. आम्हों जालां आहां, *we have been.*
  2. तम्हों जाले आहा, *ye have been.*
  3. ते जाले आहेत्, Fem. त्या काल्या आहेत्,
- Neut. ती जाली आहेत्, *they have been.*

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं जालो होतें, *I had been.*
2. तूं जाला होतास्, *thou hadst been.*
3. ते जाला होता, *he had been.*

Fem.

1. मीं काले or — ती होते, *I had been,*2. तूं काली होतीस्, *thou hadst been,*3. ते or ती काली होती, *she had been;*Neut. ते काल होत, *it had been.*

Plur.

Masc.

1. आही काले होतों, *we had been,*2. तुम्ही काल होतित्, *ye had been;*

3. ते काले होतेत्, Fem. त्या काल्या होत्यात्,

Neut. ती काली होतीत्, *they had been.*

FUTURE TENSE.

Sing.

Masc. and Fem.

1. मीं होईन, *I will be,*2. तूं होशील्, *thou wilt be,*3. ते होईल्, *he will be.*

Plur.
Mus.

1. आस्ही हेत्, *we will be.*

2. तुस्ही काल्, *ye will be.*

3. त होतील्, *they will be.*

Fem. त्या होतीला, *they will be.*

IMPERATIVE MODE.

Sing. है, *be thou.* Plur. हो, *be ye.*

होवित्, *let him be.* होत्, होवित्, *let them be.*

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

Sing.

1. जर मी होअ, *if I be.*

2. — तू होएस्, *if thou be.*

3. — तो होय, *if he be.*

Plur.

1. — आस्ही हों, *if we be.*

2. — तुस्ही का, *if ye be.*

3. — त होएत्, *if they be.*

P^RE^TE^R TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मी होतौं, if I were.
2. — तू होतौस्, if thou wert.
3. — तो होता, if he were.

Fem.

1. — मी होतौं, if I were.
2. — तू होतौस्, if thou wert.
3. — ती or ते होती, if she were.

Neut. ते होत, if it were.

Plur.

1. जर आम्ही होतौं, if we were.
  2. — तुम्ही होतेत, if ye were.
  3. — ते होतेत. Fem. त्या होत्यात.
- Neut. ती होतीत, if they were.

INFINITIVE MODE.

होअऱ्यं, to be.

PARTICIPLES.

Present, होत, being.

Adverbial, होतन्, having been.

Repeated, होतांर्, continuing to be.

Passive, काल, कालित्, been.

GERUND.

काया, being. कायास्, for being. कायाच्,
—ची, —चं, —च्च, —च्या, of being.

The present tense of the verb होणा, preceded by the negative particle, is conjugated thus:

PRESENT TENSE.

Sing.

1. मी नके, I am not.

2. तू नकेस्, thou art not.

3. हो नके, he is not.

Pler.

1. आम्ही नके, we are not.

2. तुम्ही नका, ye are not.

3. ते नकेत्, they are not, &c; through
all the tenses.

Sometimes the verb is omitted and the negative particle alone is inflected, as follows:

PRESENT TENSE.

Sing.

1. मी नाहीं, I (*am*) not.
2. तू नाहीस्, thou (*art*) not.
3. तो, ती, ते नाहीं, he, she, it (*is*) not.

Plur.

1. आम्ही नाहीं, we (*are*) not.
2. तुम्ही नाहीं or नाहीत्, ye (*are*) not.
3. ते नाहीं or नाहीत्, Fem. त्या नाहीं ता or नाहीत्, they (*are*) not.

THE PASSIVE VOICE.

The passive voice is formed by conjugating the verb जाणा with the first form of the passive participle. The neuter can be only in the third person.

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मी पाहिला—ली जान, *I am seen.*
2. तू पाहिला—ली जायेस, *thou art seen.*
3. तो पाहिला—ली—ल जाय, *he, she, it is seen.*

Plur.

1. आम्ही पाहिले—त्या जावू, *we are seen.*
2. तुम्ही पाहिले—त्या जा, *ye are seen.*
3. ते पाहिले—त्या—ली जावेत, *they are seen.*

N. B. The pronouns, ते or ती for the feminine singular, ते for the neuter singular, त्या for the feminine plural, and ती for the neuter plural, of the third person, must be supplied throughout this verb when they are not expressed.

SECOND MORIST, PRESENT.

Sing.

Masc.

1. मीं पाहिला जातौं, *I am seen.*
2. तूं पाहिला जातैस्, *thou art seen.*
3. तों पाहिला जातौ, *he is seen.*

Fem.

1. मीं पाहिली or ते जातौं, *I am seen.*
  2. तूं पाहिली जातैस्, *thou art seen.*
  3. ते or ती पाहिली जातौ, *she is seen.*
- Neut. ते पाहिल जात, *it is seen.*

Plur.)

Masc.

1. आम्ही पाहिले जातें, *we are seen.*
2. तुम्ही पाहिले जाता, *ye are seen.*
3. ते पाहिले जातेत, *they are seen.*

Fem.)

1. आम्ही पाहिल्या जातें, *we are seen.*
  2. तुम्ही पाहिल्या जाता, *ye are seen.*
  3. त्या पाहिल्या जात्यात, *they are seen.*
- Neut. तो पाहिली जातीत, *they are seen.*

PRESENT DEFINITE:

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला — ली जात आहि; *I am (now) seen.*
2. तू पाहिला — ली जात आहेस्, *thou art (now) seen.*
3. तो पाहिला, — ली, — ल, जात आहि, *she, it is (now) seen.*

Plurals

1. आम्हो पाहिले.—ल्या जात् आहों, we are
(now) seen.
2. तुम्हो पाहिले,—ल्या जात् आहा, thou
art (now) seen.
3. ते पाहिले जात् आहत्. Fem. ल्या
पाहिल्या जात् आहेता. Neut. तो पाहिली
जात् आहत्, they are (now) seen.

IMPERFECT TENSE,

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला गेलेट्, I was seen.
2. तू पाहिला गेलास्, thou wuest seen.
3. तो पाहिला गेला, he was seen.

Fem.

1. मी पाहिली गेलीं, I was seen.
2. तू पाहिली गेलीस्, thou wast seen.
3. तो or ते पाहिली गेली, she was seen.

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले गेलां, *we were seen.*
2. तुम्ही पाहिले गेलेत, *ye were seen,*
3. ते पाहिले गेलेत, *they were seen.*

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या गेलां, *we were seen.*
2. तुम्ही पाहिल्या गेल्यात, *ye were seen.*
3. त्या पाहिल्या गेल्यात, *they were seen.*

Neut. ती पाहिली गेलीत, *they were seen.*

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला जात, होतें, *I was (then) seen.*
2. तू पाहिला जात, होतास, *thou wast (then)*
seen.
3. तो पाहिला जात, होता, *he was (then) seen.*

Sipg.

Fem.

1. मीं पाहिली or —ले जात् होतै I was
(then) seen.

2. तूं पाहिली जात् होतीस् thou wast (then)
seen.

3. तो पाहिली जात् होती, she was (then)
seen.

Neut. ते पाहिल जात् होत, it was (then)
seen.

Plur.

Masc.

1. आन्ही पाहिले जात् हेतिं, we were
(then) seen.

2. तुन्ही पाहिले जात् हेतिं, ye were
(then) seen.

3. ते पाहिले जात् हेतिं, they were (then)
seen.

Plur.

Fem.

1. आन्ही पाहिल्या जात् होतें *we were*

(then) seen.

2. तुम्ही पाहिल्या जात् होत्यात् *ye were*

(then) seen.

3 स्था पाहिल्या जात् होत्यात् *they were*

(then) seen.

Neut. ती पाहिली जात् होतीत् *they were*

(then) seen.

PERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला गेलो आहै, *I have been seen.*

2. तू पाहिला गेला आहेस्, *thou hast been
seen.*

3. तो पाहिला गेला आहे, *he has been
seen.* —

Sing.

Fem.

1. मी पाहिली गेली or —ले आहे, *I have been seen.*
2. तू पाहिली गेली आहेस्, *thou hast been seen.*
3. ते or तो पाहिलीं गेली आहे, *she has been seen.*

Neut. ते पाहिल गेल आहे, *it has been seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले गेलों आहों, *we have been seen.*
2. तुम्ही पाहिले गेले आहा, *ye have been seen.*
3. ते पाहिले गेले आहेत, *they have been seen.*

Plur.

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या गेल्या आहे॑, we have
been seen.

2. तुम्ही पाहिल्या गेल्या आहा॒, ye have
been seen.

3. त्या पाहिल्या गेल्या आहेत्, they have
been seen.

Neut. ती पाहिली गेली आहेत्, they have
been seen. ✓

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला गेला होतें॑ I had been
seen.

2. तू पाहिला गेला होतास्॒ thou hadst
been seen.

3. तो पाहिला गेला होता॒ he had been
seen.

Sing.

Fem.

1. मी पाहिली गेली or—ले हातें, *I had been seen.*

2. तू पाहिली गेली होतील्, *thou hadst been seen.*

3. ते or ती पाहिली गेली हाती, *she had been seen.*

Neut. ते पाहित गेल होत, *it had been seen.*

Plur.

Mas.

1. आम्ही पाहिले गेले हातें, *we had been seen.*

2. तुम्ही पाहिले गेले होतेत, *ye had been seen.*

3. ते पाहिले गेले होतेत, *they had been seen.*

Plur.

Fem.

1. आहो पाहिल्या गेल्या होतें, *we had been seen.*

2. तुम्ही पाहिल्या गेल्या होत्यात्, *ye had been seen.*

3. त्या पाहिल्या गेल्या होत्यात्, *they had been seen.*

Neut. ती पाहिलो गेली होतीत्, *they had been seen.*

FUTURE TENSE.

Sing.

Masc.

- मी पाहिला, — ली जाईन्, *I shall be seen.*
- तू पाहिला, — ली जाशील्, *thou wilt, &c.*
- तो पाहिला, — ली, — ल, जाईल्, *he, she, or it will be seen,*

Plur.

1. आन्हो पाहिले — ल्या जाऊँ, *we shall, &c.*
2. तुन्हो पाहिले — ल्या जालू, *ye shall be seen.*
3. ते पाहिले जातेले. Fem. त्या पाहिला जातीला. Neut. ती पाहिल जातील, *they shall be seen.*

IMPERATIVE MODE.

- Sing.
2. पाहिला — ली जा, *be thou seen.*
  3. पाहिला — ली जावो, *let him, he or it be seen.*

Plur.

  2. पाहिले — ल्या जा, *be ye seen.*
  3. पाहिले — ल्या — ली जावोत्, *let them, &c.*

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

- Sing.
1. जर मी पाहिला — ली जान, *if I be seen.*
  2. — तूं पाहिला — ली जास, *if thou, &c.*
  3. — तो पाहिला — ली — ल जाय, *if he, she or it be seen.*
- P

Plur.

1. जर आन्ही पाहिले — ल्या जावूं
if we be seen.

2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जा, if ye, &c.
3. — ते or तो पाहिले — ल्या — ली जावूं
if they be seen.

PAST TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मी पाहिला जातोँ, if I had been seen.
2. — तू पाहिला जातोस्, if thou hadst, &c.
3. — तो पाहिला जात, if he had been seen.

Fem.

1. जर मीं पाहिली जाते, if I had been seen.
2. — तूं पाहिली जातेस्, if thou hadst, &c.
3. — ते or तों पाहिली जाते, if she had, &c.

Neut. ते पाहिल जात, if it had been seen.

Plur.

1. जर आन्ही पाहिले जातोँ, if we had, &c.
2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जातेत्, if ye, &c.
3. — ते पाहिले — ल्या — ली जातेत्, if they, &c.

COMPOUND SUBJUNCTIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. जर मीं पाहिला — ली जात् असे, if
I may be (now) seen.

2. — तूं पाहिला — ली जात् असेत्,
if thou mayest be (now) seen.

3. — ते पाहिला — ली — ल जात् असे,
if he, she, or it may be (now) seen.

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जात् असें
 or असुं, if we may be (now) seen.

2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जात् असा,
if ye may be (now) seen.

3. — ते पाहिले ल्या ली जात् असेत.
if they may be (now) seen.

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. जर मीं पाहिला जात् अस्तोऽ, if I may
be seen.
2. — तूं पाहिला जात् अस्तोऽस्, if thou
mayest be seen.
3. — तें पाहिला जात् अस्तोऽ, if he may be
seen.

Fem.

1. जर मीं पाहिली or —ले, जात् अस्तोऽ, if
they may be seen.
  2. — तूं पाहिली जात् अस्तीस्, if thou
mayest be seen.
  3. — ते or ती पाहिली जात् अस्ती, if she
may be seen.
- Neut. जर ते पाहिल जात् अस्त, if it may be
seen.

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जात अस्तों,
if we may be seen.
2. — तुम्ही पाहिले — ल्या, जात अस्तों,
if ye may be seen.
3. —ते पाहिले — ल्या,—ली, जात अस्तेतः
if they may be seen.

IMPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मी पाहिला गेला अस्तों, *if I may have been seen.*
2. — तू पाहिला गेला अस्तास, *if thou mayest have been seen.*
3. — तो पाहिला गेला अस्ता, *if he may have been seen.*

Sing.

Fem.

1. जर मीं पाहिली गेली अस्तीं, if I may have been seen.
2. — तूं पाहिली गेली अस्तीस्, if thou mayest have been seen.
3. — ते or तो पाहिली गेली अस्ती, if she may have been seen.

Neut. ते पाहिल गेल अस्त, if it may have been seen.

Plur.

Masc.

1. जर आस्ती पाहिले गेले अस्तीं, if we may have been seen.
2. — तुम्हो पाहिले गेले अस्तीत्, if ye may have been seen.
3. — ते पाहिले गेले अस्तीत्, if they may have been seen.

Fem.

1. जर आन्हो पाहिल्या गेल्या अस्तीं, if ye
may have been seen.
  2. — तुम्ही पाहिल्या गेल्या असल्या or
असल्यात्, if ye may have been seen.
  3. — त्या पाहिल्या गेल्या असल्या or
असल्यात्, if they may have been seen.
- Neut. ती पाहिली गेली अस्तीत्, if they may
have been seen.

PERFECT AND PLUPERFECT TENSES.

Sing.
Male.

1. जर मी पाहिला गेला असेन्, if I might
have been seen.
2. — तू पाहिला गेला असशील्, if thou
mighdest have been seen.
3. — तो पाहिला गेला असेल्, if he might
have been seen.

Fem.

1. जर मी पाहिली गेतीं असेन्, if I might have been seen.

2. — तू पाहिली गेली असशील्, if thou mightest have been seen.

3. — ते वा ती पाहिली गेली असेत्, if she might have been seen.

Neut. ते पाहिल गेल असेल्, if it might have been seen.

Plur.

Masc.

1. जर आन्ही पाहिले गेले असू, if we might have been seen.

2. — तम्ही पाहिले गेले असाल्, if ye might have been seen.

3. — ते पाहिले गेले असौल्, if they might have been seen. —

Plur.
Fem.

1. जह आम्ही पाहिल्या गेल्या असूं, if we
might have been seen.

2. — तुम्ही पाहिल्या गेल्या असाल्, if you
might have been seen.

3. — त्वा पाहिल्या गेल्या अस्तीला, if they
might have been seen.

Fem. ती पाहिली गेली अस्तीला, if they might
have been seen.

FUTURE TENSE.

Sing.
Masc.

1. जह मी पाहिला जात् असेन्, if I may
be seen (hereafter).

2. — तू पाहिला जात् असशील्, if thou
mayest be seen (hereafter).

3. — तो पाहिला जात् असेल्, if he may
be seen (hereafter).

Sing.

Fem.

1. जर मी पाहिली or — ले जात असेन, if I
may be seen (hereafter).

2. — तू पाहिली जात असृष्टील्, if thou
mayest be seen (hereafter).

3. — ते or ती पाहिली जात असेल्, if she
may be seen (hereafter).

Neut. ते पाहिला जात असेल्, if it may be
seen (hereafter).

Plural.

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जात असूं,
if we may be seen (hereafter).

2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जात असाल्,
if ye may be seen (hereafter).

3. — ते पाहिले जात अस्तील्; Fem. ला
 पाहिल्या जात अस्तीला; Neut. ती पा
 हिली जात अस्तील्, if they may be seen
(hereafter).

INFINITIVE MODE.

पाहिला — ली — ल — ले — ल्या जाऊ,
to be seen.

PARTICIPLES.

Present, पाहिला — ली — ल — ले — ल्या
 जात्, *being seen.*

Adverbial, पाहिला — ली — ल — ले — ल्या
 जाऊन्, *having been seen.*

Repeated, पाहिला — ली — ल — ले — ल्या
 जातां॒र्, *continuing to be seen.*

GERUNDS.

पाहिला — ली — ल — ले — ल्या जाया, *be-*
ing to be seen.

The compound modes are formed as in the active voice. As, therefore, there is no irregularity or difficulty in them but what may be easily explained by the foregoing examples, only the first aorist singular is exhibited here.

OPTATIVE MODE.

Sing.

1. मी पाहिला — ली जाऊ इच्छु, *I wish to be seen.*
2. तू पाहिला — ली जाऊ इच्छीस्, *thou wishest to be seen.*
3. तो पाहिला — ली — ल जाऊ इच्छी, *he, she or it wishes to be seen.*

POTENTIAL MODE.

Sing.

1. मी पाहिला — ली जाऊ सकू, *I can be seen.*
2. तू पाहिला — ली जाऊ सकेस्, *thou canst be seen.*
3. तो पाहिला — ली — ल जाऊ सके, *he, she or it can be seen.*

INCHOATIVE MODE.

Sing.

1. मी पाहिला — ली जाऊ लागू, *I begin to be seen.*
2. तू पाहिला — ली जाऊ लागेस, *thou beginnest to be seen.*
3. तो पाहिला — ली — ल जाऊ लागी, *he, she or it begins to be seen.*

When a verb is used negatively the form is different, as follows:

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मी नकरू, or नाहीं करू, *I do not.*
2. तू नकरिस, or नाहीं करिस, *thou doest, &c.*
3. तो नकरी or नाहीं करी, *he doth not.*

Plur.

1. आम्ही नकरूं or नांहीं करूं, *we do not.*
2. तुम्ही नकरा or नांहीं करा, *ye do not.*
3. ते नकरीत् or नांहीं करीत्, *they do not.*

The second aorist differs nothing from that of the verb **करणा**, above exhibited, except in adding the negative participle, as in the first aorist.

PRESENT DEFINITE.

1. मी करित् नांहीं, *I am not doing.*
Sing.
2. तूं करित् नांहीस्, *thou art not doing.*
3. तो करित् नांहीं, *he is not doing.* /

Plur.

1. आम्ही करित् नांहीं, *we are not doing.*
2. तुम्ही करित् नांहीत्, *ye are not doing.*
3. ते करित् नांहीत्, *they are not doing.*

IMPERFECT.

म्यां नकेल, *I did not, &c.* This is formed by prefixing the negative particle to **केल.**

IMPERFECT DEFINITE.

मीं करित् नक्तौं, *I was not doing, &c.* This is formed by prefixing न् to the auxiliary verb, and changing the initial हा to क्.

PERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां केल नांहीं, *I have not done.*
2. त्यां केल नांहीं, *thou hast not done.*
3. त्याने केल नांहीं, *he hath not done.*

Plur.

1. आम्ही केल नांहीं, *we have not done.*
2. तुम्ही केल नांहीं, *ye have not done.*
3. त्याही केल नांहीं, *they have not done.*

PLUPERFECT TENSE.

म्या केल नक्तौं, *I had not done, &c.* This is formed by prefixing न् to the auxiliary verb, and substituting क् for its initial हा. This

tense does not vary in its inflections, except to distinguish the genders,

FUTURE TENSE.

मीं नकरीन् or **नाहीं करीत्**, *I will not do,*
&c. This is formed by prefixing the negative
न or **नाहीं** to the verb.

PROHIBITIVE.

2. **करूं नकौं** or **नकौं करूं**, *do not,*
3. **करूं नवा** or **नवा करूं**, *do ye not,*

It is obvious that the prohibitive form can be used only in the second person. The third person imperative is as follows:

3. **नकरै**, *let him not do.*

5. **नकरोत्**, *let them not do.*

The subjunctive is the same as the indicative with **न** only prefixed,

Remarks on the Verbs.

1. The difference between the first and the second aorist is so very trifling and indefinite that it is difficult if not impossible to point it out. The first aorist is generally though not exclusively used in relative sentences. *E.g.* जीर्ण पूर्वतो
गुह उपदेश करी or करतो तो पर्यन्त
शिष्य शिके or शिक्तो, whilst the teacher instructs, the scholar learns.

2. The aorist tenses are used to express an action which is proper, or customary to the agent, without any particular designation of time. *E.g.*
लोकउ खेळतोत, children play.

3. The imperfect, perfect, and pluperfect tenses have been exhibited above with their inflections of gender. It must, however, be observed, that

when the verb is used actively, viz. when the object is expressed in the accusative, the form of the neuter singular only is used. When the object is in the nominative case the verb is passive, and varies with the gender of the subject. Ex. मां बायकोस् पाहिल, *I saw the woman.* मां बायको पाहिली, *the woman was seen by me.*

The meaning of the other tenses is expressed in the English translation.

4. When the necessity of the action is to be expressed, the singular पाहिजे, or the plural पाहिजेत्, is constructed with the first form of the passive participle. Ex. हे गोधू आवश्य सांगितत्ती पाहिजे, *this must be told.*

5. Four kinds of participles are formed from every verb, each of which, when used negatively, expresses the impossibility of the action, but on

Different accounts. The first is formed by affixing वत् to the root, after rejecting the last syllable. *E.v.* म्हनवत् नांहीं, *not to be spoken*, viz. because the powers of the speaker are insufficient to speak it.

6. The second is formed by affixing पूरवत् to the present participle, with आ inserted after it. *E.v.* म्हनतापूरवत् नांहीं, *not to be spoken*, viz. because some circumstances put it out of the speaker's power, or render it improper.

7. The third is formed by affixing the present participle of पूरणा, *to fill*, or *accomplish*, to the present participle of the verb with आ inserted as before. *E.v.* म्हनतापूरत् नांहीं, *not to be spoken*, viz. on account of their number, magnitude, &c.

8. The fourth is formed by constructing the present participle of एता, *to come*, with the present participle of any verb. *E.v.* म्हणताएत.

नांहीं, *not to be spoken*, viz. because it is a secret or on some other account improper to be spoken.

Whenever these participles are used without the negative particle, अ is affixed to them.

9. **नार** is affixed to all verbs, the last syllable being previously rejected, to form a participle active which usually expresses the quality or condition of the agent. This participle is past, present, or future, as the nature of the sentence may require. *Ex.* तुम स्थान पाहानरे तुमच पिता, *your Father seeing*, i. e. who seeth in secret. तेम्हाराची आणि धनाची ढेवा तुम्ही करू लकणार नाहीत, *ye cannot serve God and riches*. Literally, *the service of God and of wealth, you to perform able are not*.

The negative particle is inflected after all these participles.

SECTION VII.

Of Compound Words (समालः घटः).

1. Compound words make a very considerable part of this language, and contribute much to its elegance. They are generally made by uniting all the words into one, after rejecting the inflective terminations. Those Mahratta nouns which are derived from the Sungskrit frequently revert to their original form, when compounded. *E.g.* पिता, a father, is changed to पितृ. The pronouns, though sometimes much altered from their original Sungskrit form, often assume it again when compounded.

Compound words are divided into six classes, as follows:

2. The first class, called द्वन्द्व, consists of compounds formed by uniting several substantives into one, omitting the copulative conjunction and the terminations of the cases. Ex. रामलक्ष्मी, Ramu and Lukshminu. देवासुर, a god and a titan. मायवांसह, a cow and calf. दात्तलेखाणी, an ink-stand and a pen. Sometimes the copulative conjunction is retained. Ex. माय आलि चांसहस् आण, bring the cow and calf.

3. The second class, called ब्रह्मद्वीही, consists of compound epithets or adjectives, formed by uniting two or more words, generally substantives into one. Ex. ताम्बृतेहङ्ग, red-faced, from ताम्बृ, blood, and हेहङ्ग, a face. घद्भूतेचन, water lily-eyed, from घद्भू, a water lily, and लेचन, an eye. दिगम्बर, clothed with the points of the compass, viz. naked, from दिग, a point of the compass, and अम्बर, clothing.

4. The third class, called कर्मधाराय, consists of words formed by compounding an adjective with its substantive. In the Maratta language the adjective never receives the inflections of the cases when the substantive is expressed, but is compounded, and forms one word with it,
Ex. वास्तुले मनुष्यास्, *to a good man.* धुतल
वस्तु, *washed clothes.*

5. When the word महत् forms a compound of the third class with a following word, महा is substituted instead of it. *Ex.* महाजन्, *a great man.*

6. The fourth class of compounds is called तत्पूर्क. This class consists of words formed by compounding two others, the last of which is constructed with the first in any case whatever. The last of these words is generally a verb, except the first be in the first or sixth case, and the

compound formed by their union is an adjective.

Ex. मनूष्यहिंसक, *men-injuring.* कार्यकारी, *workdoing.* पितृदत्त, *father-given.* धनोन्मत्त, *drunken with riches.* रागमुक्त, *freed from dis-ease.*

7. When the compound is formed with a noun in the nominative or genitive case, the last member is usually a substantive, and the compound formed by their junction is a substantive. *Ex.* मध्यदिवस, *mid-day.* राजकुमार, *a king's son.*

8. When the compound is formed by a noun in the sixth case, it is often prepared for being joined to the following word in the same manner as it would be to receive the regular inflection of the case. *Ex.* ब्राह्मणसाटी, *for the sake of a brahman.* लुम्हाजवळ, *in the vicinity of thee.*

9. The fifth class of compounds is called द्विगु.

Words of this class are formed by compounding a word with a numeral. The numeral is generally the first member. These words are adjectives.

Ex. चतुर्हात्, the four cardinal points-(influence).

त्रिभुवन्, the three worlds-(riches).

10. The sixth class of compounds is called अव्ययीभाव. The first member of these is generally an indeclinable particle, and the compound is used as an adverb. *Ex. अथाशक्ति, to the extent of (one's) ability.* अतिवर्ष, every year.

SECTION VIII.

Of indeclinable Particles.

1. Under this head are included Adverbs, Prepositions, Conjunctions, and Interjections.

2. A short list of the most common adverbs, classed in the usual manner, follows :

Adverbs of Time.

जिक्कां, जधीं, जजीं, *when.* तेक्का, तधीं,
तजो, *then.* आतां, *now.* अवधि, *from (a time).*
आज, *to-day.* कोक्कां, कधीं, कजी, *when?* काल,
yesterday. उद्दा, *to-morrow.* यस्ता, *the day af-*
ter to-morrow or the day before yesterday. नेस्ता,
the fourth day past or to come.

Adverbs of Place.

एधे, here. **तेथ्या**, there, जेधे, where. **केठि**,
where? **वरे**, above. **दर्हते**, खाले, खसते, be-
neath. **उजवे**, to the right side. **डाव**, to the left.
गूठे, before, in front. **मात्रे**, behind.

Adverbs of Circumstance.

अस, अशी, असे, असा, ऐसे ऐशी,
ऐसा, ऐस, thus. **तस**, तशी, तसे, तसा,
तैसे, तैशी, तैसा, तैस, in that manner.
जस, जशी, जसे, जसा, जैसे, जैशी, जैसा,
जैस, in which manner. **कस**, वशी, कसे,
कसा, कैसे, कैशी, कैसा, कैस, in what manner?
शीळ, लाकर, लवकर, वेणी, त्वरित, swift-
ly. **अकस्मात्**, अवघत, देवात, suddenly, unex-
pectedly. **जर**, यद्यपि, यदि, जर्हि, जहो, if.
तव, तद्यपि, तद्यपि, तर्हि, तहो, then.
चुप, silently.

Of Postpositions.

1. Those words which are called Prepositions in European languages are always placed after the word in those of India, and have therefore acquired the name of Postpositions. The following may serve as a specimen of them: कारण, करिता, साटी, साव, *for.* वर, वरते, *upon.* खालि, खालते, *beneath.* यावितो, पर्यन्त, *until, unto.* इति, *to.* कडे, दिश, *towards.* मध्ये, *in, within.* जवळ, निकट, *near.*

2. Some of the words used as postpositions are nouns substantive, and therefore always govern a genitive case, or form a compound word with that which they govern; others are indeclinable particles.

3. Besides the postpositions there are twenty inseparable prepositions (उपस्था॑), which, being placed before primitive verbs, or nouns, produce a different meaning of the word. It is not easy to affix a definite meaning to these particles; but the most general one is given. They are the following: viz. आ॒, extension. आ॒ति॒, enlargement. excess. आ॒धि॒, possession. आ॒ल॒, consequence, imitation. आ॒भि॒, reception, turning towards. आ॒ष॒, deterioration, ablation. आ॒पि॒, completeness. आ॒व॒, ablation, deterioration. आ॒ष॒, vicinity, imitation. उ॒त्॒, elevation. द॒र॒, baseness, vileness. त्रि॒, privation. नि॒, amelioration, compleatness. यु॒, excrecence. इ॒ति॒, retribution, remuneration. घरि॒, exuberance, compleatness. वि॒, privation, excrecence. परा॒, aversion, excess. सं॒, connection, collection. लु॒, excellence, superiority. Ex. आ॒समुद्द॒, extending from the sea to—. अ॒तिशय॒, excessive.

चाधिकार, *a possession.* **चानुज्ञाम**, *in succession.*
चाभिमुख, *facing, turning towards.* **चापवाद**,
accusation. **चावकृष्ट**, *deteriorated.* **चापकार**,
assistance. **चापघति**, *a gallant.* **चत्वार्ष**, *good,*
ameliorated. **दुराचार**, *wicked.* **निरर्थ**, *useless.*
छाकाश, *manifestation.* **प्रतिहिंस**, *revenge.*
प्रत्युत्तर, *a reply.* **परिपूर्ण**, *completely filled.*
वाई, *in vain.* **विलक्षण**, *excellent.* **सम्पूर्ण**,
compleat. **सुख्य**, *well, happy.* **पराजय**, *com-*
plete conquest.

Of Conjunctions.

These particles not admitting of any inflection, a bare list of the most common ones will be sufficient. They are as follows :

चा, **आणि**, **आणखीत**, **अथवा**, **तथा**, *and,*
also, moreover. **परन्तु**, **पण**, **विन्तु**, *but, yet,*

nevertheless. किन्तु, कि, or. चरिक, rather.
तथाच, तथापि, तहि, तदपि, तयपि, yet,
nevertheless, &c.

Of Interjections.

The principal are आहा, oh! alas! आहाहा,
brave! surprising! oh! हँहँहँ, alas! for-
bear! हः, तः, oh! alas! फुस्, fie! pshaw.

SECTION IX.

Of Syntax.

1. In order to form sentences in this language it is usual to place the agent of the verb first, the object second, and the verb last. Ex. मी
त्याहाच्या दुःखास् मारीन्, *I will beat his dog.*

2. The substantive or verb concerning which any thing is spoken, is called the विशिष्यु, *Vishishyu*, and whatever expresses any peculiarity, quality, or defect thereof, is called the विशेषण, *Visheshanu*. This is an adjective, if the *vishishyu* be a noun, and an adverb, if it be a verb. The *visheshanu* sometimes consists of a sentence or sentences by which some property or circumstances of a word are described; and though composed of subordinate *visheshanus* and *vis-*

vishishyus, is to be considered as its adjective, or visheshshunu: Ex. फार चाहुली आणि आय
कायायोग्य गोष्ट, *a very good word, and proper
to be heard.*

3. The visheshshunu, however long, should always precede the vishishyu, and must agree with it in gender, number and case. When it forms a compound word with it, the terminations of number and case are not expressed. Ex. पार
चाहुला मनुष्य, *a very good man.*

4. The genitive case always agrees in gender with the word which governs it. The genitive in चा, and adjective in आ, are masculine singular; that in ची, and the adjective in ई, are feminine singular and neuter plural; that in या, or the adjective in अ, are neuter singular; that in ती, or the adjective in इ, are masculine plural, and

that in च्या, or the adjective in या, are feminine plural. चे or च्या, and the adjectives in ए, or या, agree with nouns in the accusative plural, or the locative case, at the option of the speaker.

Ex. त्याचा वाप, *his father.* त्याची माय, *his mother.* त्याचे घोरे, *his horses.* त्याच्या वहि
वी, *his sisters.* त्याद घर, *his house.* त्याची
घरं, *his houses.* मी त्याचे or त्याच्या कुच्यास्,
मारीत, *I will beat his dog.* मी त्याचे or त्या
च्या स्थरी जाईन्, *I will go to his house.*

5. Some neuter and common nouns, and a few feminines which end in अ, or a consonant, make the singular plural in ई: as कुञ्ज, *a dog.* लुगड, the name of a particular garment, बहिन, *a sister.* The genitive and adjective in ई must be always used to agree with these plurals. *E.g.* माळी
कुञ्ज, *my dogs.* माळी लुगडी, *my loogurus.*
माळी बहिनी, *my sisters.*

6. When any thing is said to be done *with* another, except it mean *in company with* or *by* the instrumentality of, it is expressed by affixing पूर्णी to the word denoting the person with whom, or the thing with which the action is done. Ex. दरगाहा श्री लखाई होते, there is war with the Mahrattas. मश्शी भेटला होता, he met with me.

7. सा, न, श्री and श्रद्धा are added to adjectives in the form of enclitics to give emphasis to the word, or to express the English words, *even*, &c. Ex. लाहूनसा छोड़ा छेकुन् ये, having taken the little horse come. चाझलस बस्तू छेकुन् ये, taking the good cloth come. चाझलि श्री लखणी छेकुन् ये, taking the good pen come. सुन्दरघे लेकहूं आए, bring that handsome child. शाहरेधारया बाघरा याहि जेत्, there is need of some clever women. कारशी भारं पा-

दृष्ट आलित्. *I having seen many houses came.*

8. When the object of a verb with its vishe-shunū consists of a long sentence, or of several sentences, and the agent consists of one or a few words, the object is placed first, and the agent immediately precedes the verb. Ex. सब
शक्तिवान् आणि अतिशय द्याकु मर्दि
स्थिति कर्ता ईश्वराम् मी नमस्कार कर्तोऽ।
*I bow to the almighty and most merciful Lord, the
creator and preserver.*

9. The agent of an active verb is always in the nominative case, and that of a passive verb in the instrumental, or is expressed by a form which is equivalent to the instrumental. Ex.
मी कर्तोऽ। *I do.* आमुच्चाने केलजात्, *this
business is done by us.*

10. The agent of an active verb in the imper-

fect, perfect, and pluperfect tenses, the first and second persons plural excepted, is in the instrumental case. The forms of the instrumental used on this occasion are म्यां, by me, त्यां or तां, by thee, त्यान् or त्याने, by him, and त्याही, त्याहा हो, त्यानी or त्याहानी, by them. Ex. म्या त्याहास म्हटल्, I spoke to him.

11. The agent of a verb in the preter tense cannot be in the instrumental case if the action be suspended upon the performance of a prior action expressed by an active participle, because the verb, though accounted active, is really passive when thus governed. Ex. यिशु पितराचे घरी येऊन् पितराची सासू ज्वराने पीडिता प्रदत्ती पाहिली, Jesus, having come to Peter's house, saw his wife's mother lying ill of a fever. The agent of this sentence cannot be यिशुने because of the subordinate sentence पितराचे घरी

द्युक्त् न् but if that be omitted the agent must be in the the third case. Ex. दिशुने पितराच् सासून् or पितराची सासूज्जवराने घोडिता शब्दनो पाहली, Jesus saw Peter's wife's mother lying ill of a fever, or Peter's wife's mother, lying ill of a fever, was seen by Jesus. In the active form the genitive must be in चे, because it agrees with an accusative case; in the passive form it must be in ची, to agree with the gender of the noun सासू.

12. An active verb usually governs a noun in the accusative case, and the subject of a passive verb is in the nominative case. Ex. मी त्याहांस पाहीत्, I will see them. हे पुस्तक माच्याने, लिहल जाईल्, This book will be written by me.

13. Verbs signifying falling from, separating from, going from, receiving from, &c. govern a

open in the ablative case. Ex. तो घरात्न् निभाला, *he came out of the house.*

14. Compound verbs active, viz. such as are formed by adding the verb करणा to a substantive, govern an accusative case, but if the verb be considered as distinct, the noun which gives force and meaning to the verb is constructed with its object in the genitive case. Ex. ईश्वाची पूजा कर्ता or ईश्वरास् पूजा कर्ता, *I worship God.*

15. Verbs of motion towards a place or thing govern a noun either in the locative or accusative case; those denoting arrived at, or remaining in, a place, govern a noun in the locative case only. Ex. मी घरी or घरान् जालो, *I go to the house.*
मी घरी राहतो, *I stay in the house.*

16. The infinitive mode of a verb, followed by पडणा, *to fall,* governs a noun in the accusative

case, to express obligation. Ex. सुम्हासू
दलक्ष्यात् जाण पडेल्, you must go to Calcutta.

17. When a comparison is made between two sentences, that which in English would be last, must be placed first in this language, and the word अपक्षा affixed to it. Ex. या संसारात्
इन्द्राचा दम्भ करण नरकीं जायपिका
उद्धाम आहे, *it is better to subdue the appetites*
in this world than to go to hell.

18. That member of a sentence which is governed by a relative pronoun generally precedes that which is governed by the antecedent. These pronouns must precede the noun in the manner of adjectives, and never follow as explanatory of it. Ex. जे मन्द्य तुमचे छरी मेला होता तो
माळा एधेही आला होता, *that man came to*
my house who had been to yours.

APPENDIX.

DIALOGUE I.

साहेबी आणि त्याहाचे मानसांशी ।

साहेब सलाम ।

खानसामा वरुं आण ।

फराणाची सामग्री सिद्ध करिव ।

सर्व सामग्री सिद्ध आहे साहेब ।

मी वरु नेतृत्व फराण करीव ।

तैवर मुनश्यास घलांडन आणीव ।

वज्रत उत्तम ।

मुनश्शीजी आले आहेत साहेब ।

त्याहांस बसायास चौकी दे ।

A

मुनश्शीजी आज तुम्हांस उश्शीर फार
काला ।

हो साहेब एके कामामूळे कांहिक उ
श्शीर काला खरा ।

असा उश्शीर काल्यास प्रचण्पांत खेठ
म्हा होईल ।

आतां चर्से होणार माहो साहेब ।

आज तुम्हो जा उद्या नवा हाटिकेत या ।
बजत वरे ।

Continued.

तेच गोष्य ।

खानसामा खारी सिङ्ग करीब ।

उत्तन करविते ।

खारी सिङ्ग काली आहे साहेब ।

माके घरतून येणेपवितो स्वयंगक सिङ्ग
वरिव।

जे आज्ञा करवीव।

खानसामा सरकार आला आहें?

आज जाहाप तर आला नाही सहेब।

कां आला नाही?

मला कळले नाही की तो कां डाला
नाही।

एक मनुष्य धाडून त्याचा समाचार
आहीव।

त्याचें घर तर कोणहासही ठाउक नाही
सहेब।

बर आतां आत्यास त्याचे घराचा ठिका
णा पुस्तून ठेवण।

जे आज्ञा पुस्तून ठेवीन।

ख्यंपाक सिद्ध काला आहे साहेब ।
तर घरातेत वाढजन आणिव ।

Continued.

तेव गोष्य ।

सरकार घाला आहे साहेब ।
त्यास मांके समौर हैडन येणे ।
सरकार तुला आन उप्पीर कां काला ?
शरीरास खाल न दात म्हणून उप्पीर
काला ।

वर जातां तर सारथ्य आहेणे । काम
काज कळूं सकप्पील ।

हो साहेब आतां कळूं सकेन ।

ज्या यमाणे मी डाक्ता करीन त्या यमाणे
राहुं सकप्पील ।

हे साहेब तेपवितो रांहन् कार्य का
रीत ।

आताशीत् खाले जाऊन् वैस मीं जेऊन्
उठून् कार्य सांगेन् ।

सरकार बाजारालून् कांहीक वस्त्रं घेऊन् ये ।

बार साहेब आणतों ।

वस्त्रं आणली आहेत् ते पाहावीत् ।

कोणती वस्त्रं कोण्या मोलीकी आहेत्
ते सांग् ।

हे वस्त्रं दाहा नुपैये आनंदि हिशेकी
गडांत आणले आहे ।

मला इतकी वस्त्रं तर घेण नाही एखान्द
आन व्हेर्न् यास्तव याच यानंदा मोल
सांग् ।

मी त्या काष्ठज्ञाशी वेगळेर मोल चुक
उन येऊन संगिन् ।

तूक्या रोकडीत कितीक पैवा आहे सांग।
पैका जे होता तो खर्च जाला आतां प्या
आय असेल ।

चूपेये पाहिजे तर खानसामा पासून घै।
उत्तम पाहिजे तेकां घेर्ने ।
संप्रति ब्बाऊचा दाणा आणविला पाहिजे ।

बर आणवीन् ।
मास सरला चाकराचे चत्दीन्याची फट्ट
कन्हन आण त्याहांचा चत्दीना चायाची
आस्ता देर्ने ।

जे आज्ञा उद्या फट्ट कन्हन दाखवीन् ।

सलाम आज मी घरी जातो ।

APPENDIX.

वर जा उद्या सकाठो येऊन ज्या ज्या
वामावी आज्ञा दिल्ही आहे ते सर्व करू।

DIALOGUE II.

साहेशी आणि एके गृहस्थाशी गोप्य ।

अमुक गृहस्थ आपले भेटीस आले आ
हेत ।

येऊ द्या ।

सलाम साहेब ।

सलाम प्रत्नो ।

तुम्ही बरे आहा?

हो साहेबाचे अनुग्रहाने बरा आहे ।

आपण तर बरे असता?

हो ईश्वराचे हृषिने बरा आहे ।

बैला आज तुम्ही काय मनेदय कदम
आले आहा ?

आपल्या भेटीची इच्छा फार होती म्हणून
दर्शणास आलें।

मेणी कृपा केली।

सांगा लेण्ह बाठं कुटुम्ब अवघे वरे
तर अहेत ?

हो साहब आपल अनुग्रहाने सर्व वरे
अहेत।

काय उद्योग करित आस्ता ?

सर्वी कमाविशदारी करित हेतों यरलु
संप्रति उगाच बसलें आहे।

कां आतां उद्योग करित नाहीत ?

आतां जे उद्योग करित नाही याच
कारण हे की पूर्वी श्रीमताचा अनुग्रह
फार होता आतां ताढश नाही।

तर आतां तुम्ही जीविका काश्यने
आले ? ।

जठऱ कांहींक द्रव्य आहे त्यामाच वेर
फेर कहम काळ द्योप करतों ।

वस्ता हेरफेर कर्ता आणि त्यांत तुम्हासु
काय मिठत अस्ते ? तेसांगा ।

वस्ता गाहाणा ठेऊन जरण देतें त्यांत
दृपद्या दोन ढूषेद्ये पेकडा वाज मिठते ।

एधे काय गाहाणा गाठीचा व्यापार बऱ्हत
होत अस्तो ? ।

नाही साहेब व्याचित कर्दीं ।

बर एधे कोणता उद्योग अस्ता आहे की
ज्यांत मिठगत फार होय ।

DIALOGUE III.

श्रीमत्ताशी आणी नायकाशी ।

यारे केण्ही आहे ।

हा महाराज मी आहे ।

नायकजीस बलाडत आण ।

जे आइता ।

नायकजी तुम्हास श्रीमत्ताही आठविले
आहे ।

बला ।

कांरे काश्यास असे समयो बलाविले
आहे ।

तुला कांही ठारक आहे? ।

वाही महाराज मला तर कांही कठले
नाहीं ।

परन्तु असे चाटते जे कोरही कार्याची
आत्मा करतील ।

ओमन्त काय करित आहेत ?

विहिरीचे कांठी बाजवणावर वसले आहेत
आण कोनेरपन्त तथा मेरिवा आणा गा
श्यावर बऱ्हून ऊमन्ताशी बोलत आहेत
आणि आतदसार वागेचा दारेगा रा
घ्याजी समेव उंभा काहे त्यासु कांही
गेघ्य पुस्त हेतेत हे म्यां दूऱ्हत मात्र
याहिले परंलु कोणती गेघ्य पुस्त
हेतेत ते काहीं आयकिली वाही ।

बरे पाण्या माझा घेला आण ।

छ्यावा

मोऱे केठि ।

हे लेण्डीच्या तुला प्रति गोळील म्हटले
पाहिजे जाणलोम् जे श्रीमत्ताकडे जातां ।
या समयी मोऱे आणविकी नाहीं । जैवर
मीं न मोऱेन तेवर तुला हे सुचत् नाहीं ।

माहाराज मारपाने अपराध काला आतां
असे हाणार नाहीं ।

माके सांगाते चाल ।

Continued.

तेच मोऱ्या ।

माहाराज नायकजी आलेता ।

नमस्कार ।

नायकजी ।

आज्ञा ।

राधोनी आला आहे ।

ऐशीद्यास बागेची प्रसूतता ज्या ज्या प्रमाणे म्हणेतो त्या स्था प्रमाणे आपण चिन्ह देऊन करा आणि लवकर हाय ते करणे ।

बागेची अवधी मसी भाजून मध्यस्थ ठीं पन्नास हात लांब चोखल्याची बाईदर्दीचे मधील्यांकी दलात आणि त्याचे चंद्र लेण्यास पंधरा हाताच्या चार कोळ्या आणि सज्जा ही त्याचे प्रमाणे । खांब मेत्त उरेजी डेलाचे त्याचे वरील खण्हाही तेवढे प्रकार प्रण प्रज्ञाची क्षत मात्र घट्ट होर्ऱल । खाली त्या धरणी आणि पटिया हिरवे रगांच्या होतील । वरील धरण आणि पटिया जंगली रगाच्या कनून त्यावार मेन्हीली याइ वेत बुद्ध्या नाना प्रकाराच्या होतील । खालिल्यांच्या आंथुण आणि पडदे बनाती वरील किरमी मखमला

यर जरदेऊ चार हाणिदा त्यांत चमुकी
तथा कलावन्तपे भरावटेचा पडवा आण
रुण समयोपयुक्त शीतवाठीं विलाप्ती
गलीच्याचा तथा उवाच्या चे काळी शीतळ
एटोचा आणि वर्षा कळीं पांचरे वस्त्रा
चा या रीतीचे होतोल्। वाहाटरीचे
जोऱ्याखालते पूर्वेकडे गुलाबाचा तखता।

दक्षिणेकडे भागळगाचा तखता त्यावर
वेजावा। पर्यामेकडे एके एके वळोनेजाई
जूळ घेवतो मालती चांपा कळुळ यांच्या
यट्या। उत्तरेकडे समयानुदृष्ट पूलं लावि
ली जातील अशी इच्छा करवा बागेचे चंड
दिशेस लिह्वइ लांब पांभर हात रुद्द पंच
दोस चोपण्यारा हाता झामाणे आणि मिन्ति
दाहेर हस्ती ऊट घोडीं राहायाची जाग
एकीकडे। आणि सर्वा ठेवायची जागा
दूसरेकडे। आणखीन माणसे राहायचे स्थळ
तीसरेकडे। दाराद्याचे समार घेक पक्का

गच्छारीरीका दोंहीं पार्श्वीं आसूद काँइजे
बहलिये तेलग्यांची चैकीची जागा अस
आणि फूलांचे तखत्यानक्तर चहूंकडे चार
तळीं त्याचे चारी छाठ पापराने काठ इठ
करान बांधले जातील। अति ब्राटावर एके
क चांदणी त्यावर चैवारा होईल, त्या चा
बाघाची कवाडं खिडक्या धरणा प्रमृति का
वर रुगा मेजीचे काम होईल। या रीतिचे

होईल आणि चैंदिचारीचे जवळ वळी
ने आंबां फणस ऐह अमहट अंजीर शफा
ताळु डाक्ता प्रमृति पळांची वळी चहूं
कडे त्याचे इकडे प्लाक भाजीब्यांच्यां घेरा
याची जागा असेल साहा प्रमाणे प्रेरल्या
जातील याचे खर्च देवा यास्तव जे ऐवज
याहिजे तो जामदारखान्यावर रोखा कवूनह
व्या। बागेत माळी बेलद्यार जितके पा
हिजेत तिके ठेवा जसे ब्राग सज्जा राहे
राशा नहोऊ घावे।

जे आज्ञा ।

ज्या ज्या ग्रकारीं आज्ञा याली तदनु
दृष्ट करीन् राह्योजीही आपकात् आहित् ।

मी तर सदैव तेथे जाळ सकणार
नाही ते तेथे सर्वदा राहतील् ।

कधीं कधीं मी जाऊन समाचार घेत
जाईन् ।

अशिवासु तुम्हेही श्रीमत्तांची आज्ञा
जे याली ते सर्व गोष्ठ धानांत ठेवा ।

याच रीतीने करणे पडेल् ।

हो राह्योजी म्यां ज्या ज्या गोष्ठी म्हट
ल्यात् ते सर्व तुम्हे चित्तांत शविष्ट या
ल्यात् की नाही ।

हो महाराज अवघी गोष्ठ आयकली ।

जाह्नानुद्दिप्त व्होर्ल आणि नायनजीही
मध्ये जाळन् प्रेष्ठ समायार द्वेतील् श्रीम
नांदे प्रत्यापने यथास्थित होर्ल या सेवका
त अन्तर पडणार नाहीं आणि जेकां जेकां
ज्ञा ज्ञा यकार होत जार्ल तेकां तेकां सम
क्ष विनाशी करित जार्ल ।

प्रारं उत्तम आतां विदा कां ।

DIALOGUE IV.

विदेशाहून मित्रपावून घजापी वृतान्ता
चे कथेप्रकथन ।

वाय हो पर्नो घरी आहा ।

कैण आहा ? ।

मी ।

कोण भर्जी महाराज !

या या आज मेठा सुदिन जे आपत्ते
दरेन काले ।

कधीं देण जात ? ।

परवां आले ।

शरीर अतिशय छाव जाले जाहे ।

हो इवासचि अम आपणास तर
विदित आहेत् समयास खाण घीण ना
हीं आणि वटित् चालतां चालतां भुसाड
निघतो भाटवाचे उन्हाने अवघे शरीर
जबूत जाते आणि ताहानाने गळा ऊरा
वाढून फाटतो ।

कां सकाळी उठून साम सन्ध्या कंडून
शेड तोडांत घालून मजिल केलो तर होत्
नाहीं? तिकडीले वाटैत तर काहीं भय
नाहीं

अहा आता भेटा उपद्रव आहे पर्वति
ये लोकांहीं अतिशय उपद्रव आरम्भ केला
आहे यास्तव वाटेत मेळाचे संपर्के अनिरेक
मजलीत चालता येत नाही ।

कां आसा उत्पात तर कधीं नक्षता याचे
कारण काय ? ।

तुम्ही किमधि ज्ञायकिले नाहीं । तेथीस्मी
राज्याचे भावां भावांत याडा काला चाहे
धाकटा भाऊ कितीक सैन्य एवाट कहात्
राज्याचा वांदा मांगतो यामुळे घर्वातये
लोकांस पावले ते लोक एकत्र होऊन वाट
सहू यात्रकहस लुटू घेतेत राजा तर आ
यले घरावे विरोधात पडला आहे त्याच्याने
याहांचे यारपत्ता कहूं सकात नाही ।

हां तर वाटेत पार संशित होऊन
येण एडत ।

हो ।

आपल्यास या इवासांत काय ग्राम का
सें? ।

काहीं पारतर या जगासाठव मिळ
ले नाहीं परन्तु म्यां तेथे एक दशगंधाचे
थारायण केले होते त्यांत राज्याकडून
दोन सहस्र ढूळेये आणि दिवाणाने पांच
शेा वर्कडग्रहस्यांजवळून बाराष्ट्री कि
तीक ढूळेये एकून चैं सहस्राचे पाठांत मि
लालेत ।

अखु ।

या समयास जे हु मिळाले हेही मार्डी
गाघ्य आहे ।

हो महाराज खरै ।

बर खस्य लेम छारी तर आवलेत हेच
मारा लाभ आहे ।

DIALOGUE V.

दिवानजी इकडे या ।

हो साहेब आतें ।

आज मुरशिदाहून खजाना आला आहे
किती आला आहे ?

यांना लक्ष राकडे बारा लक्षाचा लोट
एकून सतसा लक्ष ।

पोजेचा महीना या ।

जे आज्ञा साहेब ।

सिद्धदीचे लोकांस व खासवरदारांस
या दोही जमातीस सांगणे जे मेहिमास
जाण घडल ।

म्यां कालोब आज्ञा केती आहे ।

पालखीची सामग्री आणकन. पालकी
अरुत करवा ।

पालकी सिंद्र याली आहे ।

केकां याली ।

सन्ध्या काळीं सिंद्र याली ।

काशीची पञ्च घरतां याली होतीत त्यांत
समाचार काय लिहला होता ? ।

दानीवा दिल्लीत गेलेत ।

त्याहांचे समागमीं कोणही बुद्धिमान
नाही ।

गणेश पन्न सांगते गेले आहेत पण
त्याहांचे माहातार पणांचे दिवस आलेत त
हीत्या माहाताच्य सारिखा दूसरा बुद्धिवान
होण कठिण । -

पञ्चांच उत्तर लेकर लिहा ।

उद्या लिहीन ।

त्यां पत्राचे सहित चैं लक्षाची झार्ही
पाठळन द्या ।

वरी ।

कारेहाचे दुकानाची पाठळ ।

भवानीदासाचे दुकानाची लिहटून पाठ
वा ।

आणखी जे कांहीं पाठविण आहे ते
उद्या सांगेन ।

DIALOGUE VI.

तुम्ही घला आहीही ऐतें तेही गहस्य
माघाद्वन येतील काणभर विलग्ब वेल्यान
तेही येऊन पावतील जे गोघ्य तुम्ही म्हणा
ल तेच गोघ्य आहीही म्हणूं । तुम्ही गेले

होतेत तुम्ही त्याहाशी भेटायली होयी को
नांहीं। तुम्ही आमचे घरी या अथवा
आम्हे तुमचे घरी येऊ।

बऱ्हत यांगले हेच करा तुम्ही त्या कार्यास
गिले होतेत ते कार्य तर कदून आलेच
असाल आम्होहीं उचा पर्यास जाऊ
वा तेच परवां पावेतो येतील तुम्ही या
कार्यास तर शीघ्र जा हे। कार्य कदून शीघ्र
येऊन निरोप सांगा। अहो आज ते आले
होतेत काल तुम्हास त्यांहाचे बिझाडी जाणा
उपित आहे। जो सरदार या अकारे म्हणून
जाय त्याचा मान ठेवणे अगत्या आहे।

अहो ज्या कार्यास आपण पाठवीले होते
ता कार्यास मी सर्व कदून बेळून आलो
आहे।

तुम्हो इकडे या जे गोष्या तुम्हास शीम
नावि सेवेत विज्ञास करायास काल म्हटली ते

‘श्रीमन्तास् महदली तदनन्तरं श्रीमन्त काय
बोलेलेत श्रीमन्ताचा मनोदय कायआहे ?
जो श्रीमन्ता वा मनोदय आसेल त्यास प्रमाणे
चर्तेणुक कहू’।

अही एक गोष्ठी कानांत आयकून् जा
साहेबांचे कानांत म्हणून जे आळा करीत से
सन्वर येऊन उम्हास् सांगा तदनन्तर आप
ले विचारांत जे गोष्ठी दृढ येईल ते कहूं।

तुम्ही इकडे या कांही गोष्ठा म्हणायाची
आहे आयकून् जा स्वरेने त्याहांस समागमे
घेऊन या। तिकडे त्यांहांचे जवळ जा जाम्
धा निरोप विज्ञप्ति पूर्वक सांगा तेही
आयकून् सन्वर स्वार होऊन येतील आ
ज त्याहासही आणा शापा देऊन आणा।
याहा तुम्हास् कांही विचारही आहे उदा
ईंगरेजाचा भोटा दिवस होईल सारे ईंगरेज
भोटी खुशी करतील तेया पार दोझतील

व नाच घरांत शिश्री व नाच व मौटा खा
नाही होईल । पश्चहरचे सर्व योर योर
लोक व महाजम व संश्रण धाकेटे मेटे
लोक तमाशा पाहायास् जातील आम्हीही
खार होऊन तमाशा पाहायास् जाऊ मे
टा दिवस काल्यावर एके दिवसी दरबार
मेटे साहेबाचा होईल सर्व दरबारी लोक
मेटे साहिबाचे भेटीस जातील । नजरा
देतील आम्हीही भेटीस जाऊ नजर देऊ ।
आम्हास् वस्त्रे शिरोपाव मिळायाची वट
नी आहे पाहावे काप वेळेवर उपयोग
घडता । अहो दांजी आपण कांही इंगरेजी
भाषा उभजता?

महाराज आम्ही लैकुरपणी कलवत्यांत
संगति गुणे कांहीं शिकले होतां निष्ठ
योरपण होत सारी विसरलें । काहीं कांहीं
मनीं घडते । श्रीमंकाची आच्छा काल्यास्
आप्यास् वेळ्याने आतांही शिकूं सकतें ।

आहे ईंगरेजी सोटी विद्या आहे शिक्खास् पार उपयोगी पडेल।

बऱ्हत यांगलै मी यात्रा उद्योग करतो आहे।

दांजी गेले जाहेत त्याअवल्यांस् बेळन येतील, तुम्ही पुढे चला आम्हीही माहून येतों। जर ते आणेधर आम्हाहून पावेत तर बऱ्हत उत्तम आहे नाही तर त्याहाचे आणायास् इचान करणा पडेल, साथा पाठविणे पडतील।

माहाराज काय चिक्का तेचे पावल्यावर आपले आज्ञा घमाणे उद्योग केला जाईल।

अहो तत्या मी तर माहातारा यालें दांत पडूलागलेत वृङ्गावस्थेत ईंग्रा शिष्टळ काल्यांत जीवनाचे सुख किमपि नाहीं। त वृणावस्थेचे सुखास् विसर्वन भारीर अनित्य जाणून काश्यादिक तीर्थाचे सेवन-

करावै आतां चिरंजीवाचे दिवस आहेत तदृणा
वस्या आहे नाच तमाशे पाहोत सुख
करात माझे मन यामूळे या तमाश्यांत
लागत नाही। आमचे चिरंजीवांस जडान्
ब्रेजन या मोठे दिसाचा तमाशा म्यां पार
पाहिला आहे त्यामूळांही पाहिला नाही
ते पाहोत त्यानी पाहिल्यास चित्तास
सन्तोष समाधान होईल।

दाजी विदा होऊन चिरंजीवांजवळ गेलेला
त्याहांस स्वार करवून ब्रेजन आलेत श्रीम
ज्ञानी चिरंजीवां सहित मोठे दिसाचे रोश्नी
चा अतिशय तमाशा होता तो सर्व पाहन
सर्वां सगट घरी कुण्ठल ज्ञेम आलेत।

DIALOGUE VII.

आम्ही श्रीमतीचे भेटीसु आलां होतां श्रीमत शिकार खेळायासु गेले होतेत् यासुव भेट नकाली परतूनु गेलें।

हे आपणानी सत्य म्हटले प्रहर दिवस चाल्यानंतर आम्ही स्वार होऊन शिकारेस गेलें होतां यासुव भेट नकाली आपणासु परतुन जाव्ये लागले।

आपणाही आम्हचे कामाची काय नेमणुक वेली आहे? आम्ही तर सर्वां प्रकारे आपलेच आहें आपलाच भरोसा आहे आपण वडील आहा।

आम्ही तुम्हचे कार्याचा बद्देवस्तु होनेमि ता आहे श्रीमत पणित धधान पेशवे साहेब यांशी आपली भेट करवून जागीर वा

हाल वरवून यस्ते देव्हून आपले जागीराचे
कमावोशदारीवर विदा कळूं ।

आमचे त्या कार्याचे काढ कर्तव्य ते आपणा
स्पष्ट आज्ञा करा । मात्रान हे काय
अत्यथा हाणार नाही आम्हो पहिलेच सर्व
स्पष्टा श्रीमत्ताममार बोल्यां होतो यथार्थ
जे असेल तेच होईल ।

DIALOGUE VIII.

श्रीगणेशपन्त सारे लोकांचे कार्य सिद्ध
कर्तात माऱ्ये कार्याही सिद्ध वरा । मी आ
यला दासानंदास आहे आज आपणा मे
वकाचे वज्ञाडी येऊन प्रोभा केली पाहिजे
बज्जत उत्तम आज आगत्य येऊं ।

सायंकाळी श्रीगणेशपन्त आलेत मोठे
जमकेने मोठे ठोठेने त्यांहांचे येताच सर्व
कार्य सिद्ध जेलै ।

अहे श्रीकृष्णपन्तासही दलवायाचा
कुदोग केला पहिजेते सर्वथोरांचे थोर
आहेत त्यांहांचे न आल्यानि कार्य पुढे
आलनार नांहीं।

अहो काशीराजपन्तासही दुलाळं पाठवा
मनुष्य घाठवीले आहे तेही कृष्ण कहन
येतील।

तुम्ही आपण जा ब्बेऊन या।

जे आज्ञा सीं आपणच जाता ब्बेऊन येतीं
दोन घटिका रात्रि गेल्यानकर तेही ये
ऊन पावलेत।

अहो देवराजपन्त माल्करपन्त ग्रामति
सर्व सरदांत आलोर।

माहाराज हे सर्वपहिलेच येऊन बसले
आहेत।

अहो धर्मजी सर्व साहित्य हत्ती द्वेष
पालक्या हे सर्वही दारावर आलेत् वा
नाही?

माहाराज सर्व हाजिर आहेत ज्योतिषीने
विज्ञप्त केली लग्न अत्यन्त निकट पावले
श्रीब्रह्म वराम स्थार करवा तदनक्तर सर्व लोक
वराती वरासमागमे चालेत् कन्येचे दूरीं
पावल्यावर जे लग्न द्वाटिका नेमली हेती
त्याच समयीं विवाह वेदात्क खाले वेदो
आर ब्राह्मण सर्व कङ्क लागलेत् वाद्यात
परस्पर भेटो खाल्यान उभ दृथा परस्पर
नम्रवाणी वनिष्ठ वचनेस्तुति कङ्क लागलेत्।
तदनक्तर वङ्गाडाच्या वेदोऽप्ता शास्त्रोऽप्ता सर्व
रीती कङ्कन लोकिक व्यवहार संपाटून् जे
वराती आले हैतेत् त्याहा सर्वांचा आदर
भाव गिळाचार कङ्कन प्रसन्न केले तदन
क्तर उभय पक्षाचेव दोन्ही कडचेलोकांस/
भाजन नाना ग्रकारची घकवार्जे व आनेक

युक्तारच्या प्राका च देखा च पापड च
 चटण्डा सर्वं साहित्यं करवून आगह
 पूर्वज्ञ सर्वास् भेजन करवून वीडे दि
 ल्हत तदनन्तरं संपूर्णं वातो लोकां
 सहित दोघ याही सभा कर्वन् बसलेत्
 नाच वेष्य चो होळलागता याव प्रकार
 चार दिवस पावेतो आनन्द मंगळ काला
 सर्वा ब्राह्मणांही भेजने च दक्षिणे च आ
 दरे च मानवे सोवून् सर्व ब्राह्मणांसु
 विदा केते तदनन्तर वरात् नवरो सहित
 आंदाण देळन् चोथे दिवसो संपूर्णं वरात्
 विदा केल्यावर तेथून वरात्या सहित
 कुशळ क्षेम घरी पावलेत् ।

DIALOGUE IX.

हरकरा रात्र किल्की आहे ।

साहेब प्रातःकाठ काला कावळे वोलतेन् ।
खिदमतगार सु बताव ।

साहेब खिदमतगार कोरही एधे नाही
आवघे रात्री अपल्या घरा गेले आहेत्
मनुष्य घाठक बताऊं घाड ।

जे आज्ञा

खिदमतगार जाला ?

साहेब मनुष्य घाठविल आहे कोरही
घटकयामध्ये येऊन पावतो ।

साहेब खिदमतगार जाला ।

तुं कोठ असतोस ? जेहां झडिकितों तेहां
मिळत नाहीस ।

साहेब रात्र दिवस खनु राहतों परन्तु
काल घरचे मनुष्ये अवघे इमामाचे दर्श
नास गेले हातेत घरीं बोरहो नळतेत या
साठीं घरीं हातों ।

ऐस खल्यास चाकरी राहणार नाही
मला कामास जाण आहे लघवार तोडु
ध्यायाची सामग्री घेऊन ये ।

साहेब फसुत आहे ।

बेहचास म्हण जे त्यायाची वस्त्र घेऊन
ये ।

साहेब बेहरा वस्त्रासहित हाजिर
आहे ।

नावीस बलाव दौर करवीन ।

नावी आला आहे ।

बेचास खारी तेवारी करायास म्हण ।

मीं जहाजेतर जाईन। हरकरा अहुका
साहेबाची जहाज कोणे प्लाटवर आहे
ठिकाणा कदून ये।

साहेब म्हा आयकिले आहे जे अमक
साहेबाची जहाज येत होती प्रान्त नदीत,
याची बऱ्हत उण आहे यास्तव केलागाळि
आंत ठेविली आहे।

Continued.

साहेब मुनशीजी आले आहेत।

यायास् न्हण।

साहेब उथा पाठाचा दिवस आहे आज
खल्याच्छपेन वाक्यं केल्यास् बऱ्हत बरी
होतील।

मुनशीजी तुम्ही जे गोष्ठी न्हदली ते

चङ्गत बरी आहे । पण माक मन व
ईत अस्थिर आहे देन बर्यं खालील
देशाकडील समाचार कांही वळत्
नाही यास्तव मीं आज जहाजावर जा
इन् । आज अवकाश कायाचा नाहीं तुम्ही
शब्दी या । जर सुभीता होईल तर देन
चार दाक्य लिहीन् ।

साहेब आज शब्दी माये पुतण्याच वळाड
आहे देनी कडील वळाडी येतील ।
मूलाचा बाप अधक्षा त्यास उठवत नाही
घरांत दुसरा ऐसा कोशी नाहीं जे
त्याहां अवघ्याचा आदर सन्मान करी
अवघ्ये कामाचा शेध मला घेण घडेल
ऐशियास रात्रीची विदा आज्ञा काल्यास
उत्तम आहे ।

बर उद्या मेटे इतःकाठीं या मींही
घेऊ फिरवाबास जाणार नाही ।

साहेब दिवाकरी मोठे विळचे बाहेर
बसले आहित्।

मला कां सूचना न केली?

साहेब एर्हां आज्ञा होती जे लिहाया
चे समयां कोणहाची खबर कळू नका या
साठो सेवेमध्ये विनक्ती न केली।

त्याहांस सांगाते कळत् घेऊन् ये।

Continued.

दीवानजी वरे आहा? वज्रता दिवसात
न्हर पाहिल इतके दिवस कोठे होतेत्।

साहेब एथेच होतें परम् कोम वाजाची
मोटी भीड होती यासुव सेवेत् याज न
सकलें आतां सर्व कामाहन् अववाश
आला आहे आतां सदैव सेवेत् पविन्।

झहराच वर्तमान काय आहि?

मला कांही कळज नाही आपण वांही
आझा करावी ?

जे कांहीं घोड बऱ्हत कळल असेल तर
न्हणा ।

साहेब वाजारांत लेटिचा बद्धा याय
साहा हैये खाला आहे यांत देटिमन
च्यांत बऱ्हत लाभ आहे वाजारांत बद्धा
मुजरा घेऊन लोट विकत घेतेत आणा
कायनीत सायाचे नीलामासध्यते बरावर
आलवितेत आणि गरीब लेकांस फार
विप्रत्य आहे ज्या ज्या सरकारास चाकरी क
रतेत ते२ लाटाच बद्ध्या निमित्त आपला
टोटा जाणून नगद रुपये खायाल मावे
युढे करतेत दाहा दाहा महिने पावेते
एक कर्दीक मिळत नाही खायाची विष
त्य फार पावेते ।

दिवानजी हे कष्ट घेऊ दिवसाचे आहेत

मुख्यकावी शास्त्री आत्मास सा बहु
राहणार नाही ।

साहेब आपले समयाची गोळ्या कोठ
वर म्हणून ज्याच मीं वर करतों तो नाही
वाईट करतों । एक भनुष्य दुर्गाइसाठे
म्हणून महाजनाचे नालशीने जेहल खान्या
मध्ये केटे होतां त्याचि सोडवायचे निमित्त
मत्ता अमुक साहेबाने आज्ञा केली होती
आणि मींहो त्यासु ज्याति दीन गरिब
आयणून आपले पासून दोन शत हृष्णे
देण्यानु तेपून विमुक्त केला आणखीनु आपले
एका साहेबाचे सांगति सर्व कामकाजाचा
मुख्यार कहन घूर्ते कडे पोठविल होता
जेझां मीं वर्कमानाह्यनु त्या गांकी गेली
तेथिले कारबारी लाक त्याची दुष्टतरी
गेळ्या मारे पाणी म्हणून लागलेत परम्परु म्हारू
त्या गोळ्याची कानावर न घेतल्यात त्याचे

दीहा बारा दिवसोन्नतर मार्या धाकटा
 भाऊ साहेबाचे आज्ञा प्रमाणे एका किरा
 नीस बज्जत योग्य अनेक उंगेजाचे सरकां
 रांत व्यापार केलेला पाहून सांगाते घेऊन
 आला होता मी त्यास हस्ताक्षरासहित
 साहेबाचे झुरांत घेऊन गेलो। साहेब अ
 क्षर पाहून बज्जत सनुछ कालेत आणि
 आज्ञा केलो जे यास माके खासगत काम
 समापेत करा दुर्गाप्रसादनि त्याची चाहाडी
 साहेबाचे पाशी कदून त्याचे कामास मो
 डा द्यातला आगांखीन रामलीचन नावां
 एक साहेबाचा मुनशी होता त्यावरते
 साहेबा रागभरले होतेत त्याचा अपराध
 चामा करवून त्यास आपले नायवी मध्ये
 नियुक्त केल आहे आणि जे जे कारबारी
 माके कडील होतेत त्याहांस मुनशीचे
 द्याराते होडवितो।

दिवानजी तुम्ही काहीं चिन्ता नका करूं
तो माका फार मित्र आहि मोटे दिवसावर
एधे येईल त्यास मी समकाळन ज्या प्रका
रे होईल त्या प्रकारे दुगंगाशादास मुनशी
सहित सोडविन्।

साहेब मला कांहीं एकान्ती म्हसा आहे
अमुक जमीनदार माका मोटा मित्र त्याची
मा मलत मेदनीपुराचे जिल्याचे साझाते हो
ती यासुव तमचे कडून जे साहेब तेथे असते
त त्याहांचे जवळ दहा हजार रुपये ठेऊन
त्याहांस अपील खरचाचा जामिन दिल्हा
होता अन्तकाळीं त्या जमीनदाराने अपीलन
देली जे रुपये त्या इंगरेजाधाशी ठेविले हो
तेत त्यातून सहा हजार रुपये फिरून पाव
लेल बांकी चार हजार रुपये देत नाहीत
जग्जत कर्त्ता त साहेब तो जमीनदार माका
मोटा मित्र आहे आणि आपण जे माके
वर अनुग्रह करता हेतो वरे प्रकारे

जाणतें याकारणे मलाया हृष्येस साठी
 बङ्गत लिहल आहे यास्तव मी प्रथाशी
 आहे जे आपण मेटनीपुराचे कोठीचे साहे
 वास चिन्ही लिहावो जे राज्याचे हृष्येस
 देऊन आपणास रसीद याठवीत अधवा
 कांहीं उजुर असे तर अपणास लिहन
 याठवीत साहेब राज्याचे हृष्येस राज्यास
 यास काल्यास ऊजूरांत माके राहायाची
 सार्थकता आहे।

उद्या जेळां डाकाची चिन्ही लिहीन तेळां
 आठवण कून देण।

साहेब या वेळेस आज्ञा हेय तर बि
 झाडास जाऊ।

मलाही विलायतेस पंत्र लिहण आहे
 जहाज एका दोन दिवसांत जाईल।

साहेब विलायते मध्ये अमुक साहेब माके

मोटे मुख्यां आहेत त्याहास मीहीं पत्र
लिहीन्। परन्तु मला इंगरेजी लिहितां
येत नाहीं। जर दोन तीन दिवस उशीर
होय तर कोरहांपासून लिहवून आणून
देईन्।

बऱ्हत उत्तम आहे।

THE STORY OF THE MERCHANT'S SON.

एके महाजनाने आपले पुत्रास ऊत्त
काळीं चार गोष्ठी सांगून मेला जे अरे
पुत्रा राज्याचे अनुग्रहाचा विश्वास करूं
नको आणि कोतवालाची झीति मनांत
आणु, नको आणखीन् धाकटे लोकाशी
भैत्री करूं नको अणिक मनाची
गोष्ठा बायकोम सांगून नको। सा
ज्ञकार पुत्राने आपले बापचे मेल्याचे

शेडे दिवसानन्तर राजदासीर्णि धीति
 केली। तेवज्जत् गुणवान् सुशील
 विद्यावान् आनि अनेकाष्टकारे उपरुक्ता आ
 णि विद्वार यरामर्शादि विद्यांतं बङ्गत्
 थाग्य होता राजाहि त्याच्च मुण व सौ
 जन्य पाहून फार कृष्ण आनुग्रह क
 रित् होतेत् आणखीन् वोतवाला सांगाते
 बन्धुत्वही होत। एक दिवस पित्याच्चा उप
 देश केलेल्या गोष्ठी परिद्वा करायानिमि
 त राज्याचे बरीं अतिशय्यांची गेला त्या स
 मध्यीं राजा अन्तःपुरांत् होतेत् साझकार
 पुत्र राज्याचे छारीं उभा राहून् राज्याचे
 मेटी साढी त्याहांचे उठायाची अपेक्षा क
 रित् होता इतक्यांत् तेव दासी जीवे सांगा
 ते त्या महाजनाची धीति होती ते एका
 मङ्गक्यांत् शेण माटी घोळून सडा घालाया
 लव दारावर आली त्याने लिशी उघहास्य
 केला बटकीने पोतेर व सज्जाचे मङ्गक्याच

धारणी त्याचे वर टाकल महाजन लोकांनि
 डोळे घाघवून पालखीवर खार होऊन
 आपले घरीं गेला अणिकु आपले ल्याले
 घस्त्रास एक मडकयांत महान् व त्याचे
 तोणास बळकट बांधून अन्नः पुरांत जेथे
 निजत् होता तेथे त्याचे वरते एक पिंक
 बाधून त्यावर मडक ठेवल आणखीन् त्याचे
 दुसरे दिवशी राजमदिरी जाऊन राज्याचे
 लेवास चौरून आणून एकान्नस्थळी ठेवल
 तेथे राज्याचे वाच्यांत राजाचा लेक हार्पला
 म्हणून शेर काला आणखीन् हे गोष्ठा
 राज्या पावेतो गेली राज्याने त्याक्षणीं
 कोतवालास बलाऊन आज्ञा केली जे
 राजएवास अलंकार आभूषण व चेरा
 सहित हाजिर करणील तर उत्तम आहे
 नाहीं तर तुला आनि तुके स्त्री पुत्रास
 तेल्याचे घाण्यांत पेडनूब टाकवीन् । कोतवा
 लाने राज्याचे समीप समाहाचा करार केला

आणिक ऊऱ्हकायाहृतव नगरांत आणि देशा
न्तरी मनुष्यं नियमित केले आणि आपणाही
फिरूं लागला एक दिवस रात्री साझकार
आणि त्याची स्त्री एकेप्रथ्या वर निजले हो
तेत अर्द्धरात्रीं त्याहां दोघाची कोंप उघ्घ
उली व साझकारचे नवरीची दृष्टि त्या
मडकयावर पडली महाजनास् पुस्ती
जाली जे यां मडकयां काय आहे? त्याने उ
त्तर दिल्ह जे हे गोष्या बायकोस् सांगायाची
नके। तिन बळतच् हट किला जे मला हे
गोष्या अवश्य सांगितली पाहिजे नाहीं
तर मी अडांत उडी घालीन।

साझकारने खटल जे म्यां राजपुत्रास् न
गाचे लोभेन मावृत्त त्याचे नगवज सर्व द्वे
जन् त्याव मड या मडकयांत युद्धव ठेवल
आहे हे गोष्या तूकोखास् सांगू नको ईश्व
र इक्केने त्याचे दोन तीन दिवसांनज्ञार त्या

दोषात् केलह मला नवयाने मवरीस्
 मारल तिने मोर्याने हांकां मारून म्हटल
 जे या हत्याचाने राजपुत्रास् धनाचे निमि
 त मारल आतां मला मारूं इच्छिते।
 त्या समयी कोतवालं त्याचे भिन्नी खा
 ले उभा हेता त्या अघच्छा गोष्टी
 आघळून् साझकारास् धनून् वरे प्रकारे
 बांधन् राज्या पुढे हाजिर केल यद्यपि
 महाजिनाने म्हटल जे ओरे कोतवाला तु
 शी मशी माटी श्रीति आहे त्यावर दृष्टि
 करून मलां या प्रकारे राज्याजवळ न
 को नेऊं त्याने गोष्टा मनांत न आणून्
 अपमानाने राजसमेत नेल आणखीन्
 म्हटले जे राजपुत्राचा वध करणारा हा
 आहे राज्याने पूर्व श्रीति न विचारून्
 कोधाने विचारही न केला व त्याचे वधा
 ची आज्ञा दिल्ही तेकां साझकाराने आं
 घले मनुष्यास् म्हणून् राजपुत्रास् आणवून्

राज्या समेार उभ केले । राजा आपले
 लेकासू पाहन् साडकाराशी पार लज्जित
 याला आणि म्हदल जे याच कारण काय
 आहे ? विस्तार हणेन सांग त्याने त्या वस्त्र पु
 रत्या मडक्यास राज्यावे समीप आणून
 अवघी वारा आदिपासून उन्तपयेन्त स
 विस्तर राजशेवेत विनंतीकेलो ।

کتاب کالج فوٹو شریف
کتابخانہ اسلامیہ فارغ تکمیلی دار
پڑک کالج چاٹھیں لیڈنگز

۴۸۷